ĢENERĀLADVOKĀTA MIHALA BOBEKA [*MICHAL BOBEK*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 4. martā [1]

Apvienotās lietas C-357/19 un C-547/19

Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție,
PM,
RO,
SP,
TQ
pret
QN,
UR,
VS,
WT,
Autoritatea Națională pentru Turism,
Agenția Națională de Administrare Fiscală,
***SC Euro Box Promotion SRL* (C-357/19)**
un
CY,
Asociația "Forumul Judecătorilor din România"
pret
Inspecția Judiciară,
Consiliul Superior al Magistraturii,
***Înalta Curte de Casație și Justiție* (C-547/19)**

(*Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa) (Rumānija) lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība – LESD 325. panta 1. punkts – Konvencija par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību – Kriminālprocess sakarā ar korupciju – Daļēji no Eiropas fondiem finansēti projekti – Konstitucionālās tiesas lēmums par tiesu iztiesāšanas sastāva likumību – Valsts tiesību akti, kas izlozes kārtībā paredz tiesu iztiesāšanas sastāvu – Ārkārtas apelācijas sūdzība par galīgiem spriedumiem – Tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

47. panta otrā daļa – Tiesu neatkarība – LES 19. panta 1. punkta otrā daļa – ES tiesību aktu prioritāte – Pret tiesnešiem ierosinātas disciplinārlietas

Satura rādītājs

I. Ievads . . . 4

II. Atbilstošās tiesību normas . . . 5

A. Savienības tiesības . . . 5

B. Rumānijas tiesības . . . 6

1. Rumānijas Konstitūcija . . . 6

2. Likums Nr. 303/2004 . . . 7

3. Likums Nr. 304/2004 . . . 7

4. Noteikumi par *ICCJ* organizāciju un administratīvo darbību . . . 8

5. Kriminālprocesa kodekss . . . 9

6. Krimināllkodekss . . . 10

III. Fakti, tiesvedības valsts tiesās un prejudiciālie jautājumi . . . 11

A. Lieta C-357/19 . . . 11

B. Lieta C-547/19 . . . 13

C. Par tiesvedību Tiesā . . . 14

IV. Analīze . . . 15

A. Prejudiciālo jautājumu pieņemamība . . . 15

1. Lieta C-357/19 . . . 15

a) ES kompetences trūkums . . . 15

b) Par pamatlietā uzdoto jautājumu būtiskumu . . . 16

2. Lieta C-547/19 . . . 18

a) ES kompetences trūkums . . . 18

b) Par pamatlietā uzdotā jautājuma būtiskumu . . . 19

B. Piemērojamās Savienības tiesības . . . 19

1. LES 2. pants un 19. panta 1. punkts . . . 19

2. SPM lēmums (un Harta) . . . 21

3. LESD 325. panta 1. punkts, *PIF* konvencija (un Harta) . . . 23

a) 325. panta 1. punkts un PVN . . . 23

b) LESD 325. panta 1. punkts, *PIF* konvencija un korupcija saistībā ar ES līdzekļiem . . . 23

c) Vai LESD 325. panta 1. punkts attiecas arī uz mēģinājumiem? . . . 25

d) Vai procesa iznākums ir atkarīgs no LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomas? . . . 26

4. Starpsecinājums . . . 27

C. Vērtējums . . . 27

1. Atbilstošās valsts tiesību normas . . . 28

2. Tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu . . . 30

a) Eiropas Savienības tiesību standarts . . . 31

b) Analīze . . . 33

c) Starpsecinājums . . . 35

3. Savienības finanšu interešu aizsardzība . . . 35

1) ES tiesiskais regulējums . . . 36

2) Lietas dalībnieku argumentācija . . . 37

3) Analīze . . . 37

i) Vai jāpiemēro pārbaude? . . . 37

ii) Piemērošana konkrētajā gadījumā . . . 40

iii) Starpsecinājums . . . 42

4. Tiesu neatkarības princips . . . 42

1) Problēmas, uz kurām norādījusi iesniedzējtiesa . . . 43

2) ES tiesiskais regulējums . . . 44

3) Analīze . . . 46

i) Konstitucionālās tiesas sastāvs un statuss 46

ii) Konstitucionālās tiesas kompetence un prakse 47

iii) *Res judicata* princips 47

iv) Atruna 48

v) Starpsecinājums 49

5. Prioritātes princips 49

V. Secinājumi 51

I. Ievads

1. Dažādas Rumānijas tiesas 2019. gada gaitā iesniedza Tiesā vairākus lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu par tiesu neatkarību, tiesiskumu un korupcijas apkarošanu. Pirmais lietu kopums attiecās uz dažādiem grozījumiem valstu tiesību aktos par tiesu varu, kuri galvenokārt tika veikti ar ārkārtas rīkojumiem [2].

2. Pašreizējās divas apvienotās lietas ir "vadošās" lietas otrajā lietu kopumā [3]. Otrā kopuma galvenais temats ir visai atšķirīgs no pirmā: vai ar *Curtea Constituțională a României* (Konstitucionālā tiesa, Rumānija) (turpmāk tekstā –"Konstitucionālā tiesa") spriedumiem var pārkāpt tiesu neatkarības un tiesiskuma principus, kā arī Savienības finanšu interešu aizsardzību?

3. Īpaša uzmanība šajās divās apvienotajās lietās ir pievērsta sekām, ko rada Konstitucionālās tiesas lēmums, kurā būtībā pasludināts, ka dažas valsts augstākās tiesas, proti, *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa, Rumānija, turpmāk tekstā – "*ICCJ*"), iztiesāšanas sastāvi ir izveidoti nepienācīgi. Šis lēmums dažām iesaistītajām pusēm bija ļāvis iesniegt ārkārtas apelācijas sūdzības, kas savukārt radīja iespējamas problēmas ne tikai attiecībā uz Savienības finanšu interešu aizsardzību saskaņā ar LESD 325. panta 1. punktu, bet arī uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. panta otrajā daļā nostiprinātā jēdziena "tiesību aktos noteikta tiesa" interpretāciju. Visbeidzot, tas viss iekļaujas nacionālā institucionālā vidē, kurā par konstitucionālās tiesas lēmumu neievērošanu ir paredzēts disciplinārsods.

2 Skat. manus secinājumus lietā *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* u.c. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 un C-355/19, EU:C:2020:746), atsauces nolūkā saīsināti kā "*AFJR* secinājumi", kā arī manus tajā pašā dienā sniegtos secinājumus lietā *Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice* (C-397/19, EU:C:2020:747).

3 Skat. arī manus šodien paralēli sniegtos secinājumus lietā C-379/19, *DNA - Serviciul Teritorial Oradea* un apvienotajās lietās C-811/19 un C-840/19, FQ u.c.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

4. Saskaņā ar 1. pantu konvencijā, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību (turpmāk tekstā – "*PIF* konvencija")[4]:

"Šajā konvencijā krāpšana, kas ietekmē Eiropas Kopienu finansiālās intereses:

a) attiecībā uz izdevumiem, ir jebkāda darbība vai bezdarbība ar iepriekšēju nodomu, kura ir saistīta ar:

   – viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu lietošanu vai uzrādīšanu, kuru rezultāts ir Eiropas Kopienu vispārīgā budžeta vai Eiropas Kopienu pārvaldīto vai Eiropas Kopienu interesēs pārvaldīto budžetu līdzekļu piesavināšanās vai nelikumīga paturēšana,

   – informācijas noklusēšana, pārkāpjot konkrētas saistības, ar tādu pašu rezultātu,

   – šādu līdzekļu izlietošana citiem mērķiem, nekā tie sākotnēji tika piešķirti;

   [..]

2. Saskaņā ar 2. panta 2. punktu katra dalībvalsts veic vajadzīgos un pienācīgus pasākumus, lai transponētu 1. punktu savās krimināltiesībās tādā veidā, ka tajā norādītā darbība uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu.

3. Saskaņā ar 2. panta 2. punktu katra dalībvalsts veic arī nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu, kuriem ir 1. punktā aprakstītās sekas, sagatavošana vai sagādāšana ar iepriekšēju nodomu ir uzskatāma par noziedzīgu nodarījumu, ja vien tā jau nav sodāma kā galvenais nodarījums vai kā līdzdalība krāpšanā, kūdīšana uz to vai mēģinājums izdarīt krāpšanu, kā tas noteikts 1. punktā.

4. Darbības vai bezdarbības iepriekšējā nodoma raksturu, kā norādīts 1. un 3. punktā, var izsecināt no objektīviem, faktiskiem apstākļiem."

5. Saskaņā ar *PIF* konvencijas 2. pantu:

"1. Katra dalībvalsts veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka 1. pantā norādītā darbība un līdzdalība 1. panta 1. punktā minētajā darbībā, kūdīšana uz to vai tās mēģinājums ir sodāma ar iedarbīgiem, ar nodarījumu samērīgiem un no tālākiem noziegumiem atturošiem krimināls odiem, ieskaitot, vismaz liela apjoma krāpšanas gadījumā, sodus ar brīvības atņemšanu, kas var būt par cēloni noziedznieku izdošanai, ar liela apjoma krāpšanu saprotot krāpšanu, kas ir saistīta ar katrā dalībvalstī nosakāmo minimālo apmēru. Šī minimālā summa nevar pārsniegt ECU 50 000.

[..]"

4 OV 1995, C 316, 49. lpp.

B. Rumānijas tiesības

1. Rumānijas Konstitūcija

6. Rumānijas Konstitūcijā, kas grozīta un papildināta ar Likumu Nr. 429/2003, ir šādas tiesību normas:

"142. pants. Struktūra

(1) [Konstitucionālā tiesa] nodrošina Konstitūcijas prioritāti.

(2) [Konstitucionālā tiesas] sastāvā ir deviņi tiesneši, kurus ieceļ uz deviņu gadu pilnvaru termiņu, ko nevar pagarināt vai atjaunot.

(3) Trīs tiesnešus ieceļ *Camera Deputaților* (Deputātu palāta), trīs – *Senat* (Senāts) un trīs – Rumānijas prezidents.

[..]

143. pants. Iecelšanas nosacījumi

[Konstitucionālā tiesas] tiesnešiem ir jābūt izcilai juridiskai kvalifikācijai, augsta līmeņa profesionālajai kompetencei un vismaz 18 gadu pieredzei juridiskajā darbā vai augstākās juridiskās izglītības jomā.

[..]

145. pants. Neatkarība un neatceļamība

[Konstitucionālās tiesas] tiesneši, veicot amata pienākumus, ir neatkarīgi un visā attiecīgajā pilnvaru laikā ir neatceļami no amata.

146. pants. Pienākumi

[Konstitucionālajai tiesai] ir šādi pienākumi:

[..]

e) pēc Rumānijas prezidenta, viena no Rumānijas parlamenta divu palātu priekšsēdētāja, premjerministra vai *Consiliul Superior al Magistraturii* [(Augstākā tieslietu padome; turpmāk tekstā – "*CSM*")] priekšsēdētāja lūguma atrisināt konstitucionāla rakstura juridiskas kolīzijas starp valsts iestādēm;

[..]

147. pants. [Konstitucionālās tiesas] lēmumi

(1) Patlaban spēkā esošo likumu un rīkojumu tiesību normas, kā arī tiesību normas, kas tiek atzītas par antikonstitucionālām, zaudē juridisko spēku 45. dienā pēc [Konstitucionālā tiesas] lēmuma publicēšanas, ja šajā laikā attiecīgi Parlaments vai valdība nespēj saskaņot

antikonstitucionālās tiesību normas ar Konstitūcijas tiesību normām. Visā šajā laikposmā ar tiesību aktiem tiek apturēta tiesību normu piemērošana, kas atzītas par antikonstitucionālām.

(2) Ar tiesību aktiem saistītos antikonstitucionālos gadījumos pirms šo tiesību aktu izsludināšanas Parlamentam ir jāpārskata attiecīgās tiesību normas, lai tās saskaņotu ar [Konstitucionālā tiesas] lēmumu.

[..]

(4) [Konstitucionālā tiesas] lēmumus publicē *Monitorul Oficial al României* [(Rumānijas oficiālais vēstnesis)]. Sākot no publicēšanas dienas, šie lēmumi parasti ir saistoši un tiem ir juridiskas sekas tikai nākotnē."

2. Likums Nr. 303/2004

7. Saskaņā ar *Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor* (Likums Nr. 303/2004 par tiesnešu un prokuroru statusu; turpmāk tekstā – "Likums Nr. 303/2004") 99. panta ș) punktu [5] "[Konstitucionālās tiesas] [..] lēmumu neievērošana" ir uzskatāma par disciplināru pārkāpumu.

3. Likums Nr. 304/2004

8. *ICCJ* iztiesāšanas sastāvu reglamentē *Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* (Likums Nr. 304/2004 par tieslietu sistēmas organizāciju; turpmāk tekstā – "Likums Nr. 304/2004") 32. un 33. pants [6]. Šīs tiesību normas tika grozītas 2010., 2013. un 2018. gadā.

9. Redakcijā, kas grozīta ar *Legea nr. 207/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* (Likums Nr. 207/2018, ar ko groza un papildina Likumu Nr. 304/2004) [7], Likuma Nr. 304/2004 32. pants ir formulēts šādi:

"(1) Katra gada sākumā, rīkojoties pēc [*ICCJ*] priekšsēdētāja vai priekšsēdētāja vietnieku priekšlikuma, padome apstiprina piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu skaitu un šos iztiesāšanas sastāvus.

(2) Krimināllietās piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā ir Krimināllietu palātas [*ICCJ*] locekļi.

(3) Lietās, kas nav krimināllietas, piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā ir specializēti tiesneši atkarībā no lietas rakstura.

(4) Šo iztiesāšanas sastāvu veidojošos tiesnešus izlozes kārtībā publiskas uzklausīšanas laikā izvēlas [*ICCJ*] priekšsēdētājs vai – viņa prombūtnes laikā – viens no diviem priekšsēdētāja vietniekiem. Iztiesāšanas sastāva tiesnešus, kuri izskata lietas, var mainīt tikai izņēmuma kārtā, ņemot vērā objektīvos kritērijus, kas noteikti *Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție* [(Noteikumi par *ICCJ* organizāciju un administratīvo darbību)].

5 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 826, 2005. gada 13. septembris.

6 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 827, 2005. gada 13. septembris.

7 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 636, 2018. gada 20. jūlijs.

(5) Piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu vada [*ICCJ*] priekšsēdētājs, viens no diviem priekšsēdētāja vietniekiem vai palātu priekšsēdētāji, ja viņi saskaņā ar 4. punktu ir iecelti attiecīgajā iztiesāšanas sastāvā.

(6) Ja neviena no iepriekš minētajām personām nav iecelta piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā, katrs tiesnesis rotācijas kārtībā vada iztiesāšanas sastāvu atbilstīgi savam stāžam tiesneša amatā.

(7) Lietas, kas ietilpst piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā jurisdikcijā, tiek sadalītas pēc nejaušības principa, izmantojot datorizētu sistēmu."

4. Noteikumi par ICCJ organizāciju un administratīvo darbību

10. *Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a ÎCCJ* (Noteikumi par *ICCJ* organizāciju un administratīvo darbību, turpmāk tekstā – "*ICCJ* noteikumi")[8] tika pieņemti, pamatojoties uz Likumu Nr. 304/2004. Tos grozīja un pabeidza ar *ICCJ* 2010. gada 25. novembra Lēmumu Nr. 24 (turpmāk tekstā – "Lēmums Nr. 24/2010")[9] un ar *ICCJ* 2014. gada 28. janvāra Lēmumu Nr. 3 (turpmāk tekstā – "Lēmums Nr. 3/2014")[10].

11. *ICCJ* noteikumu redakcijā, kas grozīta ar Lēmumu Nr. 3/2014, 28. un 29. pants ir formulēts šādi:

"28. pants

(1) Piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvi, kuru jurisdikcijā ir izskatīt tiesību aktos noteiktās lietas, darbojas [*ICCJ*] ietvaros.

(2) Katra gada sākumā krimināllietu izskatīšanai izveido piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus, kuros ir tikai Krimināllietu palātas locekļi, bet lietu, kuras nav krimināllietas, izskatīšanai – divus piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus, kurus veido pirmās civillietu palātas, otrās civillietu palātas, kā arī administratīvo un nodokļu lietu palātas locekļi.

(3) Piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu skaitu krimināllietās katru gadu apstiprina padome pēc Krimināllietu palātas priekšsēdētāja priekšlikuma.

(4) Piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus attiecīgi vada priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieki, Krimināllietu palātas priekšsēdētājs vai vecākais loceklis.

29. pants

(1) Lai izveidotu piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus krimināllietās, [*ICCJ*] priekšsēdētājs vai, viņa prombūtnē, viens no priekšsēdētāja vietniekiem katru gadu izlozes kārtībā publiskas uzklausīšanas laikā katrā iztiesāšanas sastāvā izvēlas četrus vai, attiecīgā gadījumā, piecus [*ICCJ*] Krimināllietu palātas tiesnešus.

8 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 1076, 2005. gada 30. novembris.

9 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 819, 2010. gada 8. decembris.

10 *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 75, 2014. gada 30. janvāris.

(2) Lai izveidotu divus piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus lietās, kas nav krimināllietas, [*ICCJ*] priekšsēdētājs vai, viņa prombūtnes laikā, viens no priekšsēdētāja vietniekiem saskaņā ar 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem ieceļ tiesnešus par šo iztiesāšanas sastāvu locekļiem.

(3) [*ICCJ*] padome katru gadu nosaka, cik labi palātas ir pārstāvētas 2. punktā minētajos iztiesāšanas sastāvos, un apstiprina piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu; attiecībā uz piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāviem krimināllietās tas jādara, atbildot uz Krimināllietu palātas priekšsēdētāja priekšlikumu.

(4) Tiesneši, kuri iecelti iepriekšējā gadā, nākamajā gadā nepiedalās izlozē.

(5) Katram iztiesāšanas sastāvam ieceļ četrus vai, attiecīgā gadījumā, piecus aizstājējtiesnešus saskaņā ar 1.–3. punktā paredzētajiem nosacījumiem."

5. Kriminālprocesa kodekss

12. Saskaņā ar *Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală* (Likums Nr. 135/2010 par Kriminālprocesa kodeksu)[11], kas grozīts ar *Legea nr. 255/2013* un *Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 18/2016* (Rumānijas valdības Dekrētlikums Nr. 18/2016) (turpmāk tekstā – "Kriminālprocesa kodekss") 426. panta pirmo daļu:

"Ārkārtas prasību par atcelšanu var iesniegt par galīgajiem lēmumiem kriminālprocesā šādos gadījumos:

[..]

d) ja apelācijas tiesas sastāvs ir pretlikumīgs vai nesaderības gadījumā."

13. Saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 428. panta 1. punktu "ārkārtas prasību par atcelšanu, pamatojoties uz 426. panta a) un c)–h) punktā paredzētajiem pamatiem, var iesniegt 30 dienu laikā no apelācijas tiesas lēmuma paziņošanas dienas".

14. Saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 432. panta 1. punktu, "ja tiesas sēdē, kas notiek, lai varētu pieņemt lēmumu attiecībā uz ārkārtas prasību par atcelšanu, tiesa, uzklausījusi lietas dalībniekus un prokurora atzinumu, atzīst, ka prasība ir pamatota, tā izdod lēmumu, ar ko atceļ lēmumu, attiecībā uz kuru tiek prasīta atcelšana, un tā nodod lietu jauna sprieduma pieņemšanai vai sprieduma pārsūdzībai vai nu nekavējoties, vai arī attiecīgi nosakot termiņu".

[11] *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 486, 2010. gada 15. jūlijs.

6. Kriminālkodekss

15. 2009. gada 17. jūlija *Legea nr. 286/2009 privind Codul penal* (Likums Nr. 286/2009 par Kriminālkodeksu)[12], kas vēlāk grozīts un papildināts (turpmāk tekstā – "Kriminālkodekss"), 154. pantā ir teikts:

"(1) Kriminālatbildības noilguma termiņi ir šādi:

a) 15 gadi, ja par izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiesību aktos ir paredzēts sods ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas ilgāks par 20 gadiem;

b) 10 gadi, ja par izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiesību aktos ir paredzēts sods ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas nav mazāks par 10 gadiem un nav ilgāks par 20 gadiem;

c) 8 gadi, ja par izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiesību aktos ir paredzēts sods ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas nav mazāks par 5 gadiem un nav ilgāks par 10 gadiem;

d) 5 gadi, ja par izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiesību aktos ir paredzēts sods ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas nav mazāks par 1 gadu un nav ilgāks par 5 gadiem;

e) 3 gadi, ja par izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiesību aktos ir paredzēts sods ar brīvības atņemšanu uz laiku, kas ir mazāks par 1 gadu, vai naudas sods.

(2) Šajā pantā noteiktie noilguma termiņi sākas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā. Noilguma termiņš sākas: ja noziedzīgie nodarījumi turpinās – dienā, kad darbība vai bezdarbība beidzas; nepārtrauktu noziedzīgu nodarījumu gadījumā – pēdējā darbības vai bezdarbības dienā, un pastāvīgu noziedzīgu nodarījumu gadījumā – pēdējā darbības dienā.

(3) Progresējošu noziedzīgu nodarījumu gadījumā kriminālatbildības noilguma termiņš sākas darbības vai bezdarbības veikšanas dienā, un to aprēķina attiecībā pret sodu, kas atbilst galīgajam iznākumam.

[..]."

16. Noilguma termiņu pārtraukšanas cēloņi un sekas Kriminālkodeksa 155. pantā reglamentēti šādi:

"(1) Jebkuras procesuālas darbības pabeigšana lietā nozīmē kriminālatbildības noilguma pārtraukšanu.

(2) Pēc katra pārtraukuma sākas jauns noilguma termiņš.

(3) Noilguma termiņa pārtraukums ir piemērojams visiem noziedzīgā nodarījuma dalībniekiem, pat ja pārtraucošā darbība attiecas tikai uz dažiem no šiem dalībniekiem.

(4) Ja 154. pantā noteiktie noilguma termiņi tiek atkārtoti pārsniegti, tos uzskata par pabeigtiem neatkarīgi no pārtraukumu skaita.

[12] *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 510, 2009. gada 24. jūlijs.

(5) Ar krimināllietas atjaunošanas pieprasījuma pieņemšanu principā sākas jauns kriminālatbildības noilguma termiņš."

III. Fakti, tiesvedības valsts tiesās un prejudiciālie jautājumi

A. Lieta C-357/19

17. Pamata prāva šajā lietā attiecas uz ārkārtas apelācijas sūdzībām, ko pret 2018. gada 5. jūnija galīgo spriedumu, no vienas puses, iesniedza *Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție* (*ICCJ* pakļautā prokuratūra – Nacionālais korupcijas apkarošanas direktorāts, turpmāk tekstā – "prokurors") un, no otras puses, četri apelācijas sūdzības iesniedzēji šajā lietā.

18. Ar minēto spriedumu, ko pieņēma *ICCJ* piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvs, apelācijas sūdzības iesniedzēji tika notiesāti par korupcijas darbībām, dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Ar šo spriedumu iztiesāšanas sastāvs piecu tiesnešu sastāvā izsprieda apelācijas sūdzību par *ICCJ* Krimināllietu palātas 2017. gada 28. marta spriedumu. Minētajā iztiesāšanas sastāvā bija *ICCJ* Krimināllietu palātas priekšsēdētājs un četri citi tiesneši, kas tika izvēlēti izlozes kārtībā saskaņā ar *ICCJ* noteikumiem.

19. Attiecībā uz *korupciju* tika konstatēts, ka laikposmā no 2010. līdz 2012. gadam pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja, kas tolaik ieņēma ministres amatu, koordinēja mehānismu, kuru izmantojot tā un tai tuvu stāvošas personas saņēma naudas summas no dažu komercsabiedrību pārstāvjiem, lai garantētu minētajām sabiedrībām savlaicīgu samaksu par darbiem, kas tika veikti saskaņā ar programmām, kuras bija finansētas no ministrijas budžeta, laikā, kad budžeta dotācijas tika ievērojami samazinātas un darbu apmaksa tika veikta ar ievērojamu nokavēšanos. Mehānismā piedalījās arī otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs (tajā laikā – ministres personīgais palīgs), trešais apelācijas sūdzības iesniedzējs (tajā laikā – ministres pastāvīgais sekretārs), kā arī citas personas (ministres personīgais padomnieks un kādas valsts ieguldījumu struktūras direktors).

20. Attiecībā uz *dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu* tika konstatēts, ka 2011. gadā pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja ministres statusā atļāva Reģionālās attīstības un tūrisma ministrijai piešķirt ceturtā apelācijas sūdzības iesniedzēja vadītajai sabiedrībai *SC Europlus Computers SRL* pakalpojumu iepirkuma līguma slēgšanas tiesības. Līguma priekšmets bija Rumāniju reklamējošo pakalpojumu sniegšana saistībā ar pasākumiem, kuri norisinājās Rumānijas Boksa federācijas organizēto starptautisko profesionālā boksa svētku ietvaros. Reklāmas pakalpojumu iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas rezultātā tika iegūti valsts līdzekļi 8 116 800 RON (Rumānijas leju) apmērā, lai rīkotu komerciālu pasākumu, kura organizatori iekasēja visus ienākumus.

21. Līdz ar to tika konstatēts, ka valsts līdzekļi ir izmantoti nelikumīgiem nolūkiem un ka iepirkuma līguma slēgšanas tiesības tika piešķirtas, pārkāpjot tiesību aktus publisko iepirkumu jomā. Izmantojot Reģionālo darbības programmu 2007.–2013. gadam, projektā "Rumānijas tūrisma zīmola popularizēšana" tika iegādāti pakalpojumi, kuri nav iekļauti Savienības finansēto programmu atbilstīgo izdevumu kategorijās. Minēto apstākļu dēļ iestāde, kas pārvalda Eiropas fondus, atteicās samaksāt paredzētās summas. Tādējādi summas, kuras būtu jāatmaksā no Eiropas fondiem, tika pilnībā uzliktas valsts budžetam, nodarot Reģionālās attīstības un tūrisma ministrijai zaudējumus 8 116 800 RON apmērā.

22. Attiecībā uz *izvairīšanos no nodokļu maksāšanas* tika konstatēts, ka, lai samazinātu valsts budžetā maksājamo nodokļu summas par ienākumiem, kas tika gūti iepriekš minētajos pasākumos, ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs iekļāva *SC Europlus Computers SRL* grāmatvedībā fiktīvu uzņēmumu izsniegtus dokumentus, kuri apliecināja fiktīvus izdevumus par veiktajiem reklāmas un konsultāciju pakalpojumiem. Rezultātā tika nodarīti zaudējumi attiecīgi 646 838 RON apmērā (tai skaitā 388 103 RON pievienotās vērtības nodoklis (PVN)) un 90 669 RON apmērā (tai skaitā PVN 54 402 RON).

23. Pēc tam, kad 2018. gada 5. jūnija *ICCJ* (apelācijas, piecu tiesnešu) spriedums kļuva galīgs, Konstitucionālā tiesa pieņēma 2018. gada 7. novembra Lēmumu Nr. 685/2018 (turpmāk tekstā – "Lēmums Nr. 685/2018"). Šis lēmums apmierināja Rumānijas valdības premjerministra iesniegto prasību. Tajā bija norādīts, ka starp Parlamentu, no vienas puses, un *ICCJ*, no otras puses, pastāv konstitucionāla rakstura juridiska kolīzija, kas izriet no *ICCJ* padomes lēmumiem, saskaņā ar kuriem tikai četri no pieciem piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva locekļiem bija izvēlēti izlozes kārtībā. Tika konstatēts, ka tas ir pretrunā Likuma Nr. 304/2004 32. panta tiesību normām. Rezultātā visi piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvi, kas izveidoti kopš 2014. gada 1. februāra, tika uzskatīti par nelikumīgi izveidotiem. Konstitucionālā tiesa noteica, ka *ICCJ* pēc iespējas drīzāk izlozes kārtībā jāizvēlas visi piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu locekļi. Tā arī norādīja, ka Lēmums Nr. 685/2018 ir piemērojams izspriestām lietām, ja pusēm vēl nav beigušies termiņi ārkārtas pārsūdzības līdzekļu izmantošanai.

24. Pamatojoties uz Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018, apelācijas sūdzību iesniedzēji, kā arī prokurors cēla ārkārtas prasību, lūdzot atcelt 2018. gada 5. jūnija spriedumu un atkārtoti izskatīt viņu apelācijas sūdzības. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa tiek aicināta izlemt par abu pušu izvirzīto pamatu pamatotību. Tā var vai nu noraidīt ārkārtas prasību un tādējādi atstāt spēkā pārsūdzēto spriedumu, vai arī apmierināt prasību, tādējādi atceļot spriedumu, ar ko notiesāti apelācijas sūdzību iesniedzēji, un atkārtoti izskatīt apelācijas sūdzības.

25. Šādos apstākļos *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [LES] 19. panta 1. punkts, [LESD] 325. panta 1. punkts, [*PIF* konvencijas] 1. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts un 2. panta 1. punkts, kā arī tiesiskās drošības princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj to, ka iestāde, kas neietilpst tiesu varā – [Konstitucionālā tiesa] –, pieņem lēmumu, kurā lemj par tiesu iztiesāšanas sastāva likumību, tādējādi radot priekšnoteikumus, lai apmierinātu ārkārtas prasības pieteikumus par noteiktā laikposmā pasludinātajiem galīgiem spriedumiem?

2) Vai [Hartas] 47. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj to, ka iestāde, kas neietilpst tiesu varā, saskaņā ar valsts tiesībām saistošā veidā konstatē neatkarības un objektivitātes trūkumu tiesas iztiesāšanas sastāvam, kurā ietilpst tiesnesis ar vadošām funkcijām un kurš ir iecelts nevis pēc nejaušības principa, bet gan pamatojoties uz pārskatāmu noteikumu, ko puses zina un neapstrīd un kas ir piemērojams visās lietās, kuras izskata minētais tiesas iztiesāšanas sastāvs?

3) Vai Savienības tiesību pārākums ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atļauj valsts tiesai nepiemērot saskaņā ar valsts tiesībām saistošo konstitucionālās tiesas lēmumu, kas ir pasludināts lietā, kura ir saistīta ar Konstitucionālo konfliktu?"

B. Lieta C-547/19

26. Ar 2018. gada 2. aprīļa lēmumu *CSM* Palāta, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas disciplinārlietas, apmierināja disciplinārlietu, ko *Inspecția Judiciară* (Tiesu inspekcija, Rumānija) bija ierosinājusi pret apelācijas sūdzības iesniedzēju – *Curtea de Apel București* (Bukarestes apelācijas tiesa, Rumānija) tiesnesi. Saskaņā ar Likuma Nr. 303/2004 100. panta e) punktu viņai tika piespriests disciplinārsods – izslēgšana no tieslietu sistēmas darbinieku loka. Šī palāta nosprieda, ka ir nopietni pārkāptas tiesību normas par lietu sadali pēc nejaušības principa. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzēja bija izdarījusi disciplinārpārkāpumu, kas minēts Likuma Nr. 303/2004 99. panta o) punktā.

27. Apelācijas sūdzības iesniedzēja apstrīdēja 2018. gada 2. aprīļa lēmumu *ICCJ*. Vēl vienu paralēlu apelācijas sūdzību par procesuālu rīkojumu, ar kuru tiek atteikta iejaukšanās pamattiesvedībā, *CSM* Palātā, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas disciplinārlietas, iesniedza *Asociația Forumul Judecătorilor din România* (asociācija "Rumānijas tiesnešu forums", Rumānija). Abas apelācijas sūdzības tika nodotas piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvam – 2. civillietu palātai –, kas izlozes kārtībā bija izveidota 2017. gada 30. oktobrī un apstiprināta ar *ICCJ* padomes 2017. gada 2. novembra Lēmumu Nr. 68. Abas apelācijas sūdzības tika apvienotas tiesas sēdes laikā 2018. gada 22. oktobrī.

28. Konstitucionālā tiesa 2018. gada 7. novembrī izdeva Lēmumu Nr. 685/2018 [13].

29. *ICCJ* padome 2018. gada 8. novembrī pieņēma Lēmumu Nr. 137/2018. Saskaņā ar šo lēmumu 2018. gada 9. novembrī izlozes kārtībā tika izvēlēti visi piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu locekļi 2018. gadam.

30. Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 tika publicēts 2018. gada 29. novembrī. Pēc tā publicēšanas *CSM* Palāta, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas lietas, 2018. gada 5. decembrī pieņēma Lēmumu Nr. 1367, kas ietver noteikumus, "kuri garantē atbilstību [Lēmumā Nr. 685/2018] norādītajām prasībām" (turpmāk tekstā –"Lēmums Nr. 1367/2018").

31. Lai izpildītu iepriekš minēto lēmumu, iztiesāšanas sastāvs, kuram iesniegta šī lieta, tādā sastāvā, kāds noteikts ar Lēmumu Nr. [1367]/2018, ar 2018. gada 10. decembra rīkojumu nolēma lietu izslēgt no reģistra, lai pēc nejaušības principa to iedalītu izskatīšanai tādam iztiesāšanas sastāvam, kura sastāvs būtu noteikts izlozes kārtībā saskaņā ar noteikumiem, ko *CSM* Palāta, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas lietas, apstiprinājusi ar Lēmumu Nr. 1367/2018.

32. Izloze piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva locekļu iecelšanai 2018. gadam notika 2018. gada 13. decembrī *ICCJ* birojā. Šīs lietas materiāli tika pēc nejaušības principa iedalīti piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvam – 3. civillietu palātai – 2018. gadam. Tas ir iztiesāšanas sastāvs, kas iesniedza šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

33. *CSM* Palāta, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas lietas, ar 2018. gada 19. decembra Lēmumu Nr. 1535 (turpmāk tekstā – "Lēmums Nr. 1535/2018") noteica, ka lietas, kas tika nodotas 2018. gadam izveidotajiem piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāviem, turpinās izskatīt tie paši iztiesāšanas sastāvi pēc 2019. gada 1. janvāra, pat ja attiecīgajās lietās nav veiktas procesuālas darbības.

[13] Skat. šo secinājumu 23. punktu.

34. Ņemot vērā minētos apstākļus, apelācijas sūdzības iesniedzēja tostarp izvirzīja iebildi par viņas lietu iztiesāšanas sastāva prettiesiskumu un iebildi par *CSM* Palātas, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas lietas, Lēmuma Nr. 1367/2018 un Lēmuma Nr. 1535/2018, kā arī tiem sekojošo *ICCJ* padomes lēmumu prettiesiskumu [14]. Apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka Konstitucionālās tiesas un *CSM* iejaukšanās *ICCJ* darbībā bija lietas izskatīšanas iztiesāšanas sastāva darbības turpinātības principa pārkāpums. Ja nebūtu šīs iejaukšanās, lieta būtu pareizi nodota vienam no piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāviem, kas izveidots 2019. gadam saskaņā ar Likuma Nr. 304/2004 32. pantu. Iztiesāšanas sastāva darba turpināšana pēc valsts tiesību aktos noteiktā termiņa, pēc apelācijas sūdzības iesniedzējas domām, ir Eiropas Cilvēktiesību [un pamatbrīvību aizsardzības] konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 6. panta 1. punkta pārkāpums un Hartas 47. panta pārkāpums, kas ietekmē LES 2. pantu. Nosakot par obligātu *ICCJ* noteiktu rīcību, *CSM*, kas ir administratīva iestāde, pārkāpa tiesiskuma principus, apdraudot neatkarību un objektivitāti tiesas spriešanā, kas vienmēr jāievēro saskaņā ar tiesību aktiem paredzētam tiesnesim.

35. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka, pat ja Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 principā neietekmē tiesu iztiesāšanas sastāvus kriminālllietās, tam tomēr ir netieša ietekme šajā tiesvedībā. Iemesls ir tāds, ka, lai piemērotu šo lēmumu, *CSM* ir pieņēmusi vairākus administratīvos aktus, ar kuriem *ICCJ* ir piemērojusi atšķirīgu tiesību normu interpretāciju attiecībā uz piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu izveidošanas ikgadējo būtību.

36. Šādos apstākļos *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [LES] 2. pants, tā 19. panta 1. punkts un [Hartas] 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir Konstitucionālās tiesas (iestāde, kas saskaņā ar valsts tiesībām nav tieslietu sistēmas iestāde) iejaukšanās attiecībā uz veidu, kādā augstākā tiesa iztiesājošo sastāvu izveides procesā ir interpretējusi un piemērojusi par Konstitūciju zemāka ranga tiesību aktus?"

C. Par tiesvedību Tiesā

37. Iesniedzējtiesa lietā C-357/19 lūdza izskatīt šo lietu paātrinātā tiesvedībā saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktu. Tiesas priekšsēdētājs 2019. gada 23. maijā šo lūgumu noraidīja. Ar 2019. gada 28. novembra lēmumu tika nolemts šo lietu, kā arī lietu C-547/19 izskatīt prioritāri saskaņā ar Reglamenta 53. panta 3. punktu.

38. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2020. gada 20. februāra lēmumu lietas C-357/19 un C-547/19 tika apvienotas mutvārdu procesā un sprieduma taisīšanai.

39. Rakstiskus apsvērumus lietā C-357/19 iesniedza pirmais, otrais un ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs, prokurors, Polijas un Rumānijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

40. Lietā C-547/19 rakstveida apsvērumus iesniedza apelācijas sūdzības iesniedzēja, asociācija "Rumānijas tiesnešu forums", *CSM*, Tiesu inspekcija, Rumānijas valdība un Komisija.

[14] Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek minēti Lēmumi Nr. 157/2018, Nr. 153/2018 un Nr. 2/2019. Tomēr netiek sniegta informācija ne par šo lēmumu saturu, ne par to nozīmi pamatlietā.

41. Pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-357/19, otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19, apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-547/19, asociācija "Rumānijas tiesnešu forums", prokurors, Rumānijas valdība, kā arī Komisija atbildēja uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild rakstiski.

IV. Analīze

42. Turpmāk ir izklāstīta šo secinājumu struktūra. Pirmkārt, es pievērsīšos iebildumiem par ieinteresēto personu izvirzīto prejudiciālo jautājumu pieņemamību (A). Otrkārt, izklāstīšu piemērojamo ES tiesisko regulējumu un norādīšu attiecīgās ES tiesību aktu normas, kas piemērojamas šīm lietām (B). Treškārt, izvērtēšu Tiesai uzdoto jautājumu būtību (C).

A. Prejudiciālo jautājumu pieņemamība

1. Lieta C-357/19

43. Pirmais, otrais un ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs, kā arī Polijas valdība ir norādījuši, ka lietā C-357/19 uzdotie jautājumi nav pieņemami[15]. Pirmais iebildumu kopums ir saistīts ar iespējamo ES kompetences trūkumu jomās, uz kurām attiecas pamatlieta, tādējādi faktiski skarot Tiesas jurisdikciju (a). Otrs iebildumu kopums attiecas uz pamatlietā uzdoto jautājumu neatbilstību (b).

a) ES kompetences trūkums

44. Pirmais un ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka šī lieta neietilpst ES tiesību piemērošanas jomā, jo visi aspekti, kas saistīti ar attiecīgo tiesību normu interpretāciju un piemērošanu, ir stingri nacionāli. Līdzīgi otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka lieta nav nekādi saistīta ar ES tiesību aktiem.

45. Pēc Polijas valdības domām, prejudiciālā nolēmuma procedūras ietvaros nav pieļaujams, ka Tiesa pārskata valsts tiesu nolēmumus pēc būtības, norādīdama, vai valsts tiesām ir pienākums izpildīt citu valstu jurisdikciju lēmumus. Turklāt uzdotie jautājumi nav vajadzīgi, lai izspriestu pamatlietu. Pamatlieta attiecas uz pilnībā iekšēju situāciju, kas neskar nevienu jomu, kurā Savienībai būtu kādas pilnvaras. Turklāt Harta tiek piemērota tikai tad, ja dalībvalstis īsteno ES tiesību aktus, kas šajā gadījumā tā nav.

46. Manuprāt, šāda argumentācija nav pārliecinoša.

47. Savienībai patiešām nav tiešas likumdošanas kompetences vispārējās tiesu organizācijas jomā. Tomēr ir skaidrs, ka dalībvalstīm ir pienākums ievērot LES 2. panta un 19. panta 1. punkta, LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas, kā arī Hartas 47. panta prasības, kad tās izstrādā savus noteikumus un izmanto praksi, kas ietekmē ES tiesību aktu piemērošanu un izpildi valstī. Šī loģika nav *atkarīga no teritorijas*. Tā ir un vienmēr ir bijusi *atkarīga no sastopamības*, ņemot vērā Savienības ierobežojumus attiecībā uz noklusēto valsts procesuālo autonomiju. Tas var būt saistīts ar jebkuru valsts struktūru vai procedūru elementu, ko izmanto ES tiesību aktu izpildei valstī.

[15] Rumānijas valdība savos rakstveida apsvērumos norādīja, ka prejudiciālie jautājumi nav pieņemami. Tomēr šī valdība ir mainījusi savu nostāju, atbildot uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild rakstiski.

48. Konkrētā šajā gadījumā iztirzātā problēma, proti, vai valsts judikatūra un tiesību normas, kas attiecas uz *ICCJ* iztiesāšanas sastāvu, ietilpst šo tiesību normu piemērošanas jomā un kādi ir potenciāli no tiem izrietošie pienākumi, ir tieši prejudiciālo jautājumu priekšmets. Tāpēc ir pietiekami norādīt, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz ES tiesību aktu, jo īpaši LES 2. panta un 19. panta 1. punkta, LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas, kā arī Hartas 47. panta interpretāciju. Šajā kontekstā Tiesai acīmredzami ir kompetence sniegt nolēmumu par šo lūgumu [16].

49. Turklāt, neraugoties uz diskusiju par LESD 325. panta 1. punkta, *PIF* konvencijas un Hartas piemērojamību un ES tiesību piemērošanas jomu tradicionālākā nozīmē, kas vēlāk šajos secinājumos tiks analizēta diezgan detalizēti [17], nesenā Tiesas judikatūrā ir precizēts, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa ir piemērojama, ja valsts iestāde kā tiesa *drīkst* izlemt jautājumus par ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju [18].

50. Nav šaubu, ka *ICCJ*, kas ir tiesu iestāde, kuras neatkarību nepārprotami ietekmē Konstitucionālās tiesas lēmums, par ko ir runa šajā gadījumā, ir valsts tiesu iestāde, kuru parasti sasauc kā tiesu, lai lemtu par jautājumiem saistībā ar ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju.

51. Līdz ar to uzskatu, ka neviens no iesniegtajiem argumentiem nerada šaubas par Tiesas kompetenci atbildēt uz lietā C-357/19 uzdotajiem jautājumiem.

b) Par pamatlietā uzdoto jautājumu būtiskumu

52. Ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu nav nepieciešams strīda izspriešanai pamatlietā un ka jautājums par ES tiesību interpretāciju nav būtisks. Iemesls ir tāds, ka neatkarīgi no atbildes uz uzdotajiem jautājumiem Tiesas atbilde neļaus iesniedzējtiesai izspriest attiecīgo lietu. Otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka uzdotajos jautājumos minētajām ES tiesību normām ir vispārīgs raksturs. Tādējādi tie paši par sevi nerada šaubas un tiem nav nekādas saistības ar pamatlietu. Turklāt otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs arī apgalvo, ka jebkurā gadījumā viņa tiesiskajai situācijai nav saiknes ar nodarījumiem, kura saistīti ar krāpšanu, kas ietver ES līdzekļus.

53. Būtībā paužot tās pašas bažas, pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja, atsaucoties uz *PIF* konvenciju, piebilst, ka iesniedzējtiesa ir mēģinājusi nelikumīgi un nepamatoti izpildīt pieņemamības nosacījumus. Šī apelācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka attiecībā uz pārkāpumu, kas saistīts ar mēģinājumu izmantot viltotas, nepatiesas vai nepilnīgas deklarācijas vai dokumentus, lai nepamatoti iegūtu finansējumu no ES budžeta, viņa ir pilnībā attaisnota. Turklāt Savienības budžets nav ietekmēts, un pamatlietas ārkārtas apelācijas sūdzības priekšmets nekādā veidā neattiecas uz šo nodarījumu. Tāpēc šai lietai nav nekādas saistības ar ES tiesību aktiem.

54. Manuprāt, šie argumenti nav atbalstāmi.

16 Šajā sakarā skat. spriedumus, 2017. gada 7. marts, X un X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, 37. punkts); 2018. gada 26. septembris, *Belastingdienst/Toeslagen* (apelāciju apturoša iedarbība) (C-175/17, EU:C:2018:776, 24. punkts); 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 74. punkts), vai 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 40.–41. punkts).

17 Skat. turpinājumā šo secinājumu 86.–115. punktu.

18 Skat. spriedumus, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 40. punkts); 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 51. punkts); 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 83. punkts), vai 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 34. punkts).

55. Pirmkārt, visi jautājumi lietā C-357/19 tiek uzdoti, analizējot iesniedzējtiesā izskatāmo ārkārtas apelācijas sūdzību. Lai lemtu par šo apelācijas sūdzību, minētā tiesa uzskata, ka ar pirmo un otro jautājumu ir jāprecizē dažādu ES tiesību normu interpretācija, lai novērtētu, vai tās liedz pieņemt Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018, kurš citādi būtu jāpiemēro. Ja ES tiesību akti liegtu konstitucionālā lēmuma pieņemšanu, iesniedzējtiesa trešajā jautājumā jautā par šā konstatējuma juridiskajām sekām, proti, par iespēju nepiemērot šo lēmumu, pamatojoties uz prioritātes principu.

56. Šajā posmā, pāragri nespriežot par iespējamo atbildi uz visiem šiem jautājumiem pēc būtības, manuprāt, nav šaubu, ka uzdotie jautājumi ir nozīmīgi pamatlietas izspriešanai, jo tie tieši ietekmē nolēmumu, kas jāpieņem iesniedzējtiesai [19]. Tādējādi uzdotie jautājumi atbilst "vajadzības" prasībai LESD 267. panta izpratnē [20].

57. Otrkārt, argumenti, kas izvirzīti saistībā ar pirmo jautājumu lietā C-357/19 par konkrētiem apelācijas sūdzību iesniedzēju nodarījumiem un situācijām, manuprāt, neietekmē attiecīgā jautājuma pieņemamību. Šie argumenti būtībā balstās uz to, ka pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja ir attaisnota nodarījumā, kas saistīts ar krāpšanos, kurā iesaistīti ES līdzekļi, ka pārējās puses nav saistītas ar šāda veida nodarījumu un ka lietas atkārtotas izskatīšanas rezultāts, izmantojot ārkārtas apelācijas sūdzību Lēmuma Nr. 685/2018 piemērošanā, varētu ļaut pārskatīt attaisnošanas atzīšanu. Šo iemeslu dēļ tiek ierosināts, ka jautājumi nav būtiski pamatlietas strīda atrisināšanai.

58. Tomēr pirmais jautājums jebkurā gadījumā ir pieņemams. Pamatlieta attiecas arī uz darbībām, kuras pielīdzināmas krāpšanai nodokļu jomā, kas PVN iekasēšanā radīja būtiskus zaudējumus [21]. Tas pats par sevi jau norāda uz skaidru saikni ar Savienības finanšu interesēm [22].

59. Turklāt attiecībā uz citiem minētajiem nodarījumiem (korupcija un dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana [23]) jautājums par to, vai LESD 325. panta 1. punkts un/vai *PIF* konvencija aptver vai neaptver tādu situāciju kā pamatlietā, ir atbilstīgs pēc būtības. Kā iesniedzējtiesa ir paskaidrojusi lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirmā jautājuma mērķis, ņemot vērā Tiesas judikatūru, ir noskaidrot, vai dalībvalstu pienākumi saskaņā ar LESD 325. panta 1. punktu un *PIF* konvencijas 1. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktu un 2. panta 1. punktu attiecas arī uz jau piespriestajiem krimināls odiem. Tāpat iesniedzējtiesa norāda, ka tā uzskata par vajadzīgu saņemt LESD 325. panta 1. punkta frāzes "un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses" interpretāciju, lai noteiktu, vai tā attiecas uz korupcijas un krāpšanas darbībām, kas izdarītas publisko iepirkumu gaitā, kad mērķis bija panākt summu atmaksu no ES līdzekļiem, kaut arī šie līdzekļi galu galā netika izkrāpti.

60. Tāpēc tieši pirmā jautājuma mērķis ir noteikt, vai LESD 325. panta 1. punkts un/vai *PIF* konvencija ir piemērojama situācijā, kāda ir pamatlietā. Atbildēšana uz šo jautājumu acīmredzami ir attiecas uz lietas būtību, nevis pieņemamību.

19 Skat. iepriekš šo secinājumu 24. punktu.

20 Nesenais spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 45.–51. punkts).

21 Kā norādīts iepriekš šo secinājumu 22. punktā.

22 Spriedums, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 30.–33. punkts un tajos minētā judikatūra).

23 Skat. iepriekš šo secinājumu 19.–21. punktu.

2. Lieta C-547/19

a) ES kompetences trūkums

61. Tiesu inspekcija ir norādījusi, ka prejudiciālais jautājums lietā C-547/19 nav pieņemams [24]. Pēc tās domām, LES 2. pants nav jāinterpretē tādējādi, ka Savienībai ir kompetence jomās, uz kurām attiecas šī tiesību norma. Atgādinot, ka Hartai un LES 19. panta 1. punktam ir atšķirīgas piemērošanas jomas, šī ieinteresētā persona apgalvo, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru pēdējā minētā tiesību norma attiecas uz "jomām, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti", neatkarīgi no tā, vai dalībvalstis īsteno ES tiesību aktus Hartas 51. panta 1. punkta nozīmē. Hartas tiesību normu piemērošana ir iespējama tikai tad, ja dalībvalstis īsteno ES tiesību aktus, kā tas nav pamatlietā.

62. Pirmkārt, kā tikko norādīju saistībā ar lietu C-357/19, iepriekš izvirzītais arguments vairāk attiecas uz Tiesas kompetenci, nevis uz lietas pieņemamību [25].

63. Otrkārt, attiecībā uz kompetences jautājumu, atšķirībā no lietas C-357/19 lietai C-547/19 tomēr nav saistības ar Savienības finanšu interesēm un līdz ar to ar LESD 325. pantu. Tā attiecas uz strīda elementu, ko galvenokārt nereglamentē ES tiesību akti (valsts noteikumi par augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvu), pamatlietā, kas parastajā ES tiesību piemērošanas jomas izpratnē neietilpst ES tiesību piemērošanas jomā (apelācijas sūdzība par tiesnesim uzlikto disciplinārsodu, kura rezultātā tiesnesis tiek atbrīvots no amata).

64. Tomēr nesenajā Tiesas judikatūrā ir precizēts, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa ir piemērojama, ja valsts iestāde kā tiesa *drīkst* izlemt jautājumus par ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju [26]. Šajā gadījumā nav šaubu, ka *ICCJ*, ieskaitot tās 3. civillietu palātu [27], kas ir tiesu iestāde, kuras neatkarību, iespējams, varētu ietekmēt šajā lietā aplūkojamais Konstitucionālās tiesas nolēmums, ir tiesu iestāde, kas savā darbībā citās lietās ir tiesa, kuru *drīkst* aicināt lemt par ES tiesību jautājumiem, tādējādi ievērojot šo prasību.

65. Ņemot vērā šo judikatūru, ir jāsecina, ka Tiesas kompetencē ir atbildēt uz lietā C-547/19 uzdoto jautājumu. Jau esmu paudis šaubas par to, vai LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai būtu jāpieiet tik neierobežotā veidā [28]. Tomēr, pat ja tas ir robežgadījums, man ir aizdomas, ka šī nav piemērota lieta, lai izpētītu šīs tiesību normas robežas, diezgan vienkārša pragmatiska iemesla dēļ: pirmais jautājums, kas uzdots paralēlajā lietā (lieta C-357/19) un būtībā aplūko to pašu problēmu, vismaz manuprāt, jebkurā gadījumā ir pieņemams un ietilpst Tiesas kompetencē.

[24] Rumānijas valdība savos rakstveida apsvērumos norādīja, ka prejudiciālais jautājums šajā lietā ir arī nepieņemams. Tomēr šī valdība mainīja savu nostāju, atbildot uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild rakstiski.

[25] Skat. iepriekš šo secinājumu 51. punktu.

[26] Skat. iepriekš šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmi.

[27] Skat. iepriekš šo secinājumu 32. punktu.

[28] Sīkāk skat. manu *AFJR* secinājumu 204.–224. punktu.

b) Par pamatlietā uzdotā jautājuma būtiskumu

66. Pilnīguma labad piebildīšu, ka lietā C-547/19 uzdotais jautājums atbilst prasībai par "vajadzību" LESD 267. panta izpratnē [29]. Iepriekš minēto iemeslu dēļ varētu rasties šaubas par to, vai tādai lietai kā šī joprojām būtu jāietilpst LES 19. panta 1. punkta otrās daļas (materiāltiesiskajā) piemērošanas jomā. Tomēr nav šaubu, ka šīs Tiesas lēmumu varētu tieši piemērot pamatlietā, tādējādi tas ir būtisks un vajadzīgs šai lietai.

67. Patiešām, lietā C-547/19 uzdotais jautājums attiecas uz ES tiesību interpretāciju saistībā ar lemšanu par iebildi par tiesas iztiesāšanas sastāva nelikumību, kas pašlaik tiek izskatīta iesniedzējtiesā. Atkarībā no veida, kādā iesniedzējtiesai būtu jārīkojas ar šo iebildi, pēc tam, kad ir saņemti norādījumi no Tiesas, ir iespējams ļoti atšķirīgs pamatlietas iznākums. Tādējādi Tiesai pieprasītā interpretācija ir "vajadzīga" LESD 267. panta izpratnē.

B. Piemērojamās Savienības tiesības

68. Spriežot pēc dažādajiem jautājumiem, kas Tiesai tika uzdoti abās apvienotajās lietās, *ICCJ* jautā par LESD 325. panta 1. punkta, *PIF* konvencijas, Hartas 47. panta un LES 2. panta un 19. panta 1. punkta interpretāciju, kā arī par prioritātes principu un to, vai šīs tiesību normas un principi liedz pieņemt vai piemērot Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018.

69. Manuprāt, attiecībā uz Rumānijas īpašo gadījumu ir diezgan būtisks instruments, uz kuru iesniedzējtiesa nav atsaukusies šajā tiesvedībā, bet kas ir pamats iepriekšējiem (kā arī paralēlajiem) [30] lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu: Komisijas Lēmums 2006/928/EK (2006. gada 13. decembris), ar ko izveido mehānismu, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju (turpmāk tekstā – "SPM lēmums") [31].

70. Tādējādi ir jānosaka, kuras ES tiesību normas ir būtiskas šīs tiesvedības vajadzībām.

1. LES 2. pants un 19. panta 1. punkts

71. Kā esmu sīki paskaidrojis savos *AFJR* secinājumos [32], LES 19. panta 1. punkta otrā daļa, kā Tiesa to ir piemērojusi, ir potenciāli neierobežota. Tā dalībvalstīm nosaka pienākumu nodrošināt efektīvus tiesību aizsardzības tiesā līdzekļus, kas ir pietiekami efektīvi tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai jomās, uz kurām attiecas ES tiesības. Šī norma darbojas neatkarīgi no situācijas,

29 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 48.–51. punkts).

30 Skat. *AFJR* secinājumu 120.–182. punktu. SPM lēmums tomēr ir skaidri iztirzāts jautājumos, kuri minēti lietā C-379/19, ko es aplūkoju citos šodien publicētos secinājumos.

31 OV 2006, L 354, 56. lpp.

32 Skat. minēto secinājumu 204.–211. punktu.

kādā dalībvalstis īsteno ES tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē [33]. LES 19. panta 1. punkta otrā daļa ir piemērojama, ja valsts iestāde kā tiesa *drīkst* izlemt jautājumus par ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju [34].

72. Šī pieeja rada ļoti plašu LES 19. panta 1. punkta otrās daļas piemērošanas jomu ne tikai *institucionāli*, bet arī *pēc būtības*. LES 19. panta 1. punkta otrās daļas materiāltiesiskā piemērošanas joma aptver visus valsts noteikumus un praksi, kas var ietekmēt dalībvalstu pienākumu izveidot efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, tostarp šo tiesu sistēmu neatkarību un objektivitāti, nepastāvot nekādiem *de minimis* noteikumiem. LES 19. panta 1. punkta otrās daļas patiesās robežas vismaz patlaban izriet tikai no apsvērumiem, kas saistīti ar lietas pieņemamību [35].

73. Ņemot vērā šos apsvērumus, tiklīdz ir sasniegts pieņemamības slieksnis [36], abās šajās lietās ir piemērojama LES 19. panta 1. punkta otrā daļa. Būtībā abas Tiesā patlaban izskatāmās lietas ir saistītas ar LES 19. panta 1. punkta otrās daļas interpretāciju attiecībā uz Konstitucionālās tiesas nolēmuma sekām un tā atbilstību ES tiesu neatkarības principa prasībām. Institucionāli lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedz augstākā tiesa, *ICCJ*, kuru patiesībā var aicināt savā jurisdikcijā pieņemt lēmumus par jautājumiem, kas saistīti ar ES tiesību aktu piemērošanu vai interpretāciju.

74. Saistībā ar atsaucēm uz LES 2. pantu pirmajā jautājumā lietā C-357/19 un jautājumā lietā C-547/19, līdzīgi kā manos *AFJR* secinājumos [37], es neredzu iemeslu veikt atsevišķu minētā Līguma normas analīzi. Tiesiskuma princips, kas ir viena no Savienības pamatā esošajām vērtībām, ir nodrošināts ar tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā un pamattiesībām uz taisnīgu tiesu – šo tiesību neatņemama daļa savukārt ir tiesu neatkarības princips [38]. Hartas 47. pants, kā arī LES 19. panta 1. punkta otrā daļa tādējādi precīzāk izsaka šo LES 2. pantā apstiprinātās tiesiskuma vērtības dimensiju [39].

33 Spriedumi, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 29. punkts); 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 50. punkts); 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 82. punkts), vai 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 33. punkts).

34 Spriedumi, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 51. punkts); 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 83. punkts), vai 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 34. punkts). Mans izcēlums.

35 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 45. punkts), un rīkojums, 2020. gada 2. jūlijs, *S.A.D. Maler und Anstreicher* (C-256/19, EU:C:2020:523, 43. punkts).

36 Skat. iepriekš šo secinājumu 52.–60. punktu, kā arī 66.–67. punktu.

37 Skatīt minēto secinājumu 225. punktu.

38 Šajā sakarā skat. spriedumus, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 58. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 120. punkts).

39 Šajā sakarā skat. spriedumus, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 47. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 167. punkts).

2. SPM lēmums (un Harta)

75. Atšķirībā no lietām, kas bija priekšmets manos secinājumos *AFJR* un *Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice*, abos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu šajās lietās netiek uzdoti īpaši jautājumi attiecībā uz SPM lēmumu [40]. Turpretī uz SPM lēmumu vēlreiz ir atsauce jautājumos, kas iesniegti paralēlajā lietā (lieta C-379/19), kurā es šodien sniedzu atsevišķus secinājumus.

76. Uzreiz ir jāatgādina, ka atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai tas, ka iesniedzējtiesa prejudiciālo jautājumu ir formulējusi, atsaucoties vienīgi uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai sniegt šai valsts tiesai visus interpretācijas elementus, kas tai var būt noderīgi, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā uz tiem atsaukusies. Tiesas pienākums ir no visas iesniedzējtiesas sniegtās informācijas izvilkt tos ES tiesību elementus, kurus nepieciešams interpretēt, ņemot vērā strīda priekšmetu [41].

77. Atbildot uz jautājumiem, uz kuriem pusēm ir jāatbild rakstiski, pirmais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19 ir norādījis, ka SPM lēmums neattiecas uz jautājumiem, kas saistīti ar tiesiskuma īstenošanu vai uzraudzību, tiesu neatkarību vai ES finanšu interešu aizsardzību. Turklāt šis lēmums nav piemērojams Konstitucionālajai tiesai. Pirmais un otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19 apgalvo, ka šī lieta neattiecas uz korupcijas apkarošanas efektivitāti.

78. Turpretī Komisija, Rumānijas valdība, prokurors un asociācija "Rumānijas tiesnešu forums" būtībā ir apgalvojuši, ka SPM lēmums, jo īpaši ņemot vērā tā pielikumā minēto 1. un 3. kritēriju, ir piemērojams attiecībā uz šajās lietās izvirzītajiem jautājumiem saistībā ar korupcijas apkarošanu, tiesiskumu un tiesu varas neatkarību, neatkarīgi no īpašas saiknes ar Savienības finanšu interesēm. Arī apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-547/19 uzskata, ka SPM lēmums ir piemērojams korupcijas apkarošanas jomā. Šīs ieinteresētās personas ir atzīmējušas, ka Komisijas 2019. gada SPM ziņojums [42], kaut arī, kā norādījusi Komisija, tas nesatur īpašus ieteikumus, tomēr radīja bažas par Rumānijas valdības Konstitucionālajā tiesā uzsākto procesu ietekmi uz SPM lēmuma pielikuma 1. un 3. kritērijā noteikto mērķu sasniegšanu.

79. Manuprāt, līdzīgi tam, ko ierosināju *AFJR* secinājumos [43], SPM lēmumam (un attiecīgajiem Hartas noteikumiem, kuru piemērojamību izraisīja šis lēmums) vajadzētu būt galvenajam kritērijam, lai novērtētu situāciju dalībvalstīs, uz kurām attiecas īpašais SPM lēmuma režīms. Tie paši iemesli ir piemērojami arī šajās lietās. Tam, ka lūgumā sniegt prejudiciālu jautājumu lietā C-547/19 nav atsauces uz SPM lēmumu, ir maza nozīme.

80. Ir divas papildu lietas, kuras ir vērts ņemt vērā šo lietu kontekstā. Pirmkārt, SPM lēmuma pielikumā iekļauto kritēriju plašā piemērošanas joma patiešām var tikt attiecināta uz šīm lietām. Jāatgādina, ka SPM lēmuma pielikumā ir noteikti "trūkumi, kuri jānovērš Rumānijai un kuri minēti 1. pantā". Pirmais, trešais un ceturtais lēmumā noteiktais kritērijs ir attiecīgi šādi: "jānodrošina pārredzamāks un efektīvāks tiesas process, īpaši, palielinot [Tiesnešu augstākās

40 Tomēr lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-357/19 ir atsauce uz SPM lēmumu, norādot, ka Konstitucionālās tiesas lēmums Nr. 685/2018 Komisijas 2018. gada SPM ziņojumā ir izskatīts kā viena no darbībām, kas skaidri ietekmē tiesu sistēmas neatkarību (SWD(2018) 551 *final*, rumāņu valodas versijas 5. lpp.).

41 Piemēram, nesenais spriedums, 2017. gada 7. marts, X un X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

42 2019. gada 22. oktobra ziņojums COM(2019) 499 *final*, angļu valodas versijas 8. un 15. lpp. (2019. gada SPM ziņojums).

43 Skat. *AFJR* secinājumu 214.–224. punktu.

padomes] resursus un paaugstinot tās atbildību. [..]"; "pamatojoties uz gūtajiem panākumiem, jāturpina profesionālas, objektīvas izmeklēšanas apsūdzībās par augsta līmeņa korupciju" un "jāveic turpmāki pasākumi, lai novērstu un apkarotu korupciju, īpaši vietējās pašvaldībās".

81. Gan lieta C-357/19, gan lieta C-547/19 ir saistītas ar Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 iespējamo ietekmi uz tiesas procesa efektivitāti (1. kritērijs). Turklāt lieta C-357/19 ir saistīta ar konstitucionālā lēmuma ietekmi uz korupcijas apkarošanu, uz ko attiecas SPM lēmumā minētais 3. un 4. kritērijs. Tādējādi pastāv skaidra materiāla saikne starp šo lietu priekšmetu un SPM lēmumu: attiecīgais Konstitucionālās tiesas nolēmums ietekmē tiesu procesa efektivitāti kopumā (jo tas paver iespēju atkārtoti izskatīt izbeigtās lietas) un, konkrētāk, par korupcijas apkarošanu (ciktāl šī konstitucionālā nolēmuma sekas praksē tiek piemērotas arī korupcijas lietās, piemēram, lietā C-357/19) [44].

82. Otrkārt, vai no SPM lēmuma (materiālās vai institucionālās) piemērošanas jomas viedokļa būtu svarīgi, ka attiecīgie noteikumi nav radušies no MCV lēmuma izrietošu saistību tiešas ieviešanas valsts tiesību aktos, bet gan ir ietverti valsts konstitucionālās tiesas spriedumā?

83. Komisija, Rumānijas valdība un prokurors savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem apgalvoja, ka tam, ka šīs lietas attiecas uz Konstitucionālās tiesas lēmumu, nevis likumdošanas vai izpildvaras pieņemtiem aktiem, nav nozīmes.

84. Es tam pilnībā piekrītu. Tādu Konstitucionālās tiesas nolēmumu sistēmiskais raksturs un ietekme, kuri ir vispārpiemērojami un var būtiski mainīt normatīvo vidi, padara šādus nolēmumus no to ietekmes viedokļa neatšķiramus no likumdevēja vai citu dalībnieku, kam ir reglamentējošas pilnvaras, darbības.

85. Visbeidzot, tas, ka šajos secinājumos aplūkotais Konstitucionālās tiesas nolēmums ietilpst SPM lēmuma piemērošanas jomā, nozīmē, ka manos *AFJR* secinājumos [45] izskaidroto iemeslu dēļ tas vienlaikus būtu jāuzskata par SPM lēmuma un līdz ar to ES tiesību aktu īstenošanas gadījumu Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. Tādēļ Hartas 47. panta otrā daļa kļūst piemērojama kā kritērijs. Tās funkcija obligāti nav būt atsevišķu lietas dalībnieku subjektīvo tiesību avotam, bet gan vispārējam kritērijam ES saistību nacionālās izpildes pareizībai [46]. Ņemot to vērā, Hartas 47. pants šo lietu izpratnē patiesi ir visatbilstošākā un specifiskākā tiesību norma, lai Tiesa iesniedzējtiesai sniegtu noderīgu atbildi uz iesniedzējtiesas jautājumiem [47].

44 Šī saikne starp SPM trūkumiem un Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018 arī ir atzīmēta, kā to norāda prokurors un asociācija "Rumānijas tiesnešu forums", Komisijas 2019. gada SPM ziņojumā, kurā iekļauta skaidra atsauce uz konstitucionālo nolēmumu, norādot, ka tas "ir radījis lielu nenoteiktību", un apgalvojot, ka "Konstitucionālās tiesas nolēmumi tieši ietekmē pašlaik izskatāmās augsta līmeņa korupcijas lietas, proti, tiesvedība aizkavējas vai tiek sākta no jauna, un noteiktos apstākļos šie nolēmumi ir ļāvuši atkārtoti atvērt vairākas jau slēgtas lietas", un ka "šis nepārprotamais spiediens uz tiesvedības procesu izraisīja arī vispārīgākas šaubas par tā progresa noturību, ko Rumānija līdz šim panākusi cīņā pret korupciju [..]". 2019. gada SPM ziņojums, 14. un 15. lpp. Skat. arī 2019. gada tehnisko SPM ziņojumu, SWD(2019) 393 *final*, 21. un 22. lpp.

45 Skat. minēto secinājumu 190.–194. punktu.

46 Skat. manu *AFJR* secinājumu 198.–202. punktu.

47 Skat. manu *AFJR* secinājumu 214.–220. punktu.

3. LESD 325. panta 1. punkts, PIF konvencija (un Harta)

86. Saskaņā ar LESD 325. panta 1. punktu dalībvalstis apkaro krāpšanu un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses, veicot pasākumus, kuriem jāattur no šādas rīcības, kā arī jānodrošina efektīva aizsardzība dalībvalstīs. Tāpēc LESD 325. panta 1. punkta piemērojamība paredz tādu krāpšanas vai citu nelikumīgu darbību esamību, kas var ietekmēt Savienības finanšu intereses.

87. Vai kāds no lietā C-357/19 konstatētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem varētu ietilpt šīs tiesību normas piemērošanas jomā?

88. Manuprāt, atbilde ir apstiprinoša. Pirmkārt, LESD 325. panta 1. punktu jebkurā gadījumā piemēro noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar PVN (a). Otrkārt, tāpat vajadzētu būt arī ar noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar korupciju, kas ietver ES finansētos projektus (b). Treškārt, tam, ka šī lieta attiecas uz situāciju, kad galu galā nav nodarīts kaitējums Savienības finanšu interesēm, LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomas interpretācijas nolūkā nav nozīmes (c). Tāpat nozīmes nav arī tam, ka daži apelācijas sūdzību iesniedzēji tika attaisnoti par īpašiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar Savienības finanšu interesēm (d).

a) 325. panta 1. punkts un PVN

89. Kā Komisija ir norādījusi savos rakstveida apsvērumos un prokurors – atbildē uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild rakstiski, pamattiesvedība lietā C-357/19 daļēji attiecas uz ceturtajam apelācijas sūdzības iesniedzējam uzliktu notiesājošu spriedumu par krāpšanos ar nodokļiem, kuras rezultātā radīti zaudējumi PVN iekasēšanā. Ar PVN saistītie notiesājošie spriedumi ir pietiekami, lai šo procesu iekļautu LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas 1. panta 1. punkta b) apakšpunkta piemērošanas jomā, kas attiecas uz krāpšanu attiecībā uz ieņēmumiem. Patiešām, pastāv tieša saikne starp PVN ieņēmumu iekasēšanu un atbilstošu PVN līdzekļu nodošanu Savienības budžetam [48]. Turklāt, kā atzīmēja Komisija un prokurors, šķiet, ka šajā gadījumā neiekasētās PVN summas sasniedz 50 000 EUR slieksni, lai tās kvalificētu kā "smagu krāpšanu" saskaņā ar *PIF* konvencijas 2. panta 1. punktu.

90. Tas, pamatojoties uz valsts tiesas pārbaudēm, ļauj secināt, ka gan LESD 325. panta 1. punkts, gan *PIF* konvencijas 2. panta 1. punkts ir piemērojami kā atbilstošs kritērijs lietai C-357/19, ciktāl tas attiecas uz notiesājošo spriedumu saistībā ar PVN.

b) LESD 325. panta 1. punkts, PIF konvencija un korupcija saistībā ar ES līdzekļiem

91. Attiecībā uz citiem notiesājošām spriedumiem par korupciju un dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu [49] rodas jautājums, vai LESD 325. panta 1. punkts arī attiecas arī uz tiem noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar publisko iepirkumu, kuros attiecīgie projekti vai līgumi vismaz daļēji ir finansēti no ES līdzekļiem.

92. Rumānijas valdība, prokurors un Komisija savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem ir norādījuši, ka uz šo jautājumu jāatbild apstiprinoši.

48 Spriedums, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

49 Izklāstīti iepriekš šo secinājumu 19.–21. punktā.

93. Es tam piekrītu.

94. Atjauninātā Tiesas judikatūra par LESD 325. panta 1. punkta interpretāciju galvenokārt attiecas uz šīs tiesību normas "iekasēšanas" pusi, īpaši lietās, kas saistītas ar PVN [50] un muitas nodokļu iekasēšanu [51]. Tomēr Savienības "finanšu interešu" jēdziens skaidri aptver *gan* ieņēmumus, *gan* izdevumus, ko sedz ES budžets [52]. Tāpēc LESD 325. panta 1. punkts ir piemērojams attiecībā uz krāpniecisku rīcību, kuras rezultātā notiek ES līdzekļu piesavināšanās [53].

95. Tas ir pilnīgi loģiski. Patiešām, ir diezgan loģiski, ka budžetu un finansiālās intereses ietekmē ne tikai zaudētie ienākumi (neienāca nauda, kurai bija jāienāk), bet arī neatbilstoši vai nepareizi iztērēti līdzekļi (ienākušās naudas vairs nav).

96. To pašu apstiprina arī *PIF* konvencija [54], kas piedāvā precīzāku krāpšanas jēdziena definīciju attiecībā uz Savienības finanšu interesēm. Tās 1. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir noteikts, ka krāpšana, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, *attiecībā uz izdevumiem*, ir jebkāda darbība vai bezdarbība ar iepriekšēju nodomu, kura ir saistīta ar "viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu lietošanu vai uzrādīšanu, kuru rezultāts ir *Eiropas Kopienu vispārīgā budžeta* vai Eiropas Kopienu pārvaldīto vai Eiropas Kopienu interesēs pārvaldīto budžetu *līdzekļu* piesavināšanās vai nelikumīga paturēšana", "informācijas noklusēšana, pārkāpjot konkrētas saistības, ar tādu pašu rezultātu" un "*šādu līdzekļu izlietošana citiem mērķiem*, nekā tie sākotnēji tika piešķirti" [55].

97. Situācija, kuras rezultātā var tikt piesavināti, nelikumīgi glabāti vai nepareizi izmantoti ES līdzekļi, tādējādi ietekmē Savienības finanšu intereses LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas 1. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

98. Turklāt, neskarot attiecīgās pārbaudes, kas jāveic valsts tiesai, atgādinu, ka *PIF* konvencijas protokols attiecas arī uz korupcijas darbībām [56]. Šā protokola 2. panta 1. punktā pasīvā korupcija definēta kā "kādas amatpersonas tīša rīcība, kas tieši vai pastarpināti pieprasa vai saņem jebkāda veida labumu sev vai kādai trešai personai vai akceptē šāda labuma apsolījumu, lai rīkotos vai atturētos no saviem pienākumiem atbilstošas rīcības, vai arī īstenotu savas funkcijas, pārkāpjot dienesta pienākumus, nodarot vai, iespējams, nodarot kaitējumu Eiropas [Savienības] finanšu interesēm [..]".

50 Spriedumi, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 26. punkts); 2015. gada 8. septembris, *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555, 37.–40. punkts); 2017. gada 5. aprīlis, *Orsi* un *Baldetti* (C-217/15 un C-350/15, EU:C:2017:264, 16. punkts); 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 30.–31. punkts); 2018. gada 2. maijs, *Scialdone* (C-574/15, EU:C:2018:295, 27. punkts), un 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 25. punkts).

51 Attiecībā uz eksporta kompensācijām skat. spriedumu, 2010. gada 28. oktobris, *SGS Belgium* u.c. (C-367/09, EU:C:2010:648, 40. punkts un nākamie punkti). Par procentu atgūšanu par nepamatotām priekšrocībām kopējās lauksaimniecības politikas jomā skat. spriedumu, 2012. gada 29. marts, *Pfeifer & Langen* (C-564/10, EU:C:2012:190, 52. punkts). Par muitas nodokļu iekasēšanu skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c. (C-612/15, EU:C:2018:392, 50.–53. punkts).

52 Šajā sakarā skat. spriedumu, 2003. gada 10. jūlijs, Komisija/ECB (C-11/00, EU:C:2003:395, 89. punkts).

53 Nesenākam piemēram skat. spriedumu, 2020. gada 1. oktobris, *Úrad špeciálnej prokuratúry* (C-603/19, EU:C:2020:774, 47. un turpmākie punkti).

54 Pilnīguma labad varētu piebilst, ka *PIF* konvencija šķiet piemērojama lietai C-357/19 *ratione temporis*. Fakti, kas ir attiecīgo notiesājošo spriedumu pamatā, bija spēkā pirms Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 5. jūlija Direktīvas (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (OV 2017, L 198, 29. lpp.), kas saskaņā ar tās 16. pantu no 2019. gada 6. jūlija aizstāja *PIF* konvenciju un tās protokolus. Tāpat saskaņā ar Padomes 2007. gada 6. decembra Lēmumu par Bulgārijas un Rumānijas pievienošanos Konvencijai, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, par muitas pārvalžu savstarpēju palīdzību un sadarbību, 1996. gada 27. septembra protokolu, 1996. gada 29. novembra protokolu un 1997. gada 19. jūnija Otro protokolu (OV 2008, L 9, 23. lpp.), šī konvencija ir piemērojama Rumānijai.

55 Mans izcēlums.

56 Skat. Padomes Akta (1996. gada 27. septembris), ar ko izstrādā Protokolu Konvencijai par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (OV 1996, C 313, 1. lpp.), 2. pantu.

99. Kā Komisija norādījusi atbildē uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, nav šaubu, ka, neraugoties uz to, ka termins "korupcija" nav uzskaitīts LESD 325. panta 1. punktā, uz to attiecas atsauce uz "citādu nelikumīgu rīcību" šajā tiesību normā. Patiešām, "citāda nelikumīga rīcība" ir termins, kas nešķirojot var ietvert jebkādu un visu nelikumīgo rīcību [57].

100. Tādējādi valsts amatpersonu korupciju vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, nepareizi izlietojot ES līdzekļus, var attiecināt uz jēdzienu "citāda nelikumīga rīcība" LESD 325. panta 1. punkta izpratnē.

c) Vai LESD 325. panta 1. punkts attiecas arī uz mēģinājumiem?

101. Attiecībā uz korupciju un dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumiem no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-357/19 izriet, ka iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, vai LESD 325. panta 1. punkts attiecas uz situāciju, kad ir noticis *mēģinājums* nelikumīgi iegūt ES līdzekļus, kas tomēr neizdevās. Pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja un prokurors savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem ir paskaidrojuši, ka pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja tika apsūdzēta par mēģinājumu nepamatoti iegūt ES līdzekļus.

102. Tāpat iesniedzējtiesa paskaidro, ka šajā saistībā tā vēlas zināt, vai LESD 325. panta 1. punktā lietotā frāze "un citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses" attiecas uz korupcijas un krāpšanas darbībām, kas izdarītas publisko iepirkumu gaitā, kad *mērķis* bija panākt krāpnieciski piešķirtu summu atmaksu, kaut arī šie līdzekļi galu galā netika piešķirti.

103. Manuprāt, frāze "citāda nelikumīga rīcība, kas apdraud Savienības finanšu intereses" LESD 325. panta 1. punktā *varētu* ietvert ne tikai (paveiktas) korupcijas un krāpšanas darbības, kas izdarītas publiskā iepirkuma kontekstā, bet arī mēģinājumus veikt šādas darbības, ja dabiski tiek sasniegts "mēģinājuma" slieksnis un par to valsts tiesību aktos ir paredzēts sods.

104. Papildus šim vispārīgajam apgalvojumam es nedomāju, ka Tiesai būtu vai nu kaut kā jākomentē pamatlietā esošie faktiskie apstākļi, vai arī jāiesaistās dažādu noziedzīgu darbību posmu analīzē. Protams, *mērķi*, nodomi vai vēlmes (*forum internum*) nav sodāmi. Tiklīdz tie pārtop ārējā darbībā un kļūst par *mēģinājumiem*, tie var kļūt sodāmi, ja, protams, ir atbilstoši pierādījumi. Parasti konkrētā nozieguma mēģinājumi, ja tie ir sodāmi, ietilpst tajā pašā kategorijā, kur pati izdarītā darbība.

105. Tāpēc es neredzu iemeslu, kāpēc korupcijas noziedzīga nodarījuma mēģinājums, kas ir pretrunā LESD 325. panta 1. punktā aizsargātajām interesēm, no ES tiesību piemērošanas jomas viedokļa būtu jāuzskata vai pat jāklasificē atšķirīgi nekā tāds pats pabeigts korupcijas noziedzīgs nodarījums. Tas, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājam galu galā neizdevās realizēt savu mērķi un iegūt līdzekļus, protams, var būt būtisks aspekts tajā, ka viņu tiesā par mēģinājumu (nevis par paveiktu darbību), bet tas neietekmē jēdziena "citāda nelikumīga rīcība" piemērošanas jomu LESD 325. panta 1. punkta izpratnē. Turklāt ir vēl trīs pieminēšanas vērti punkti.

[57] Spriedums, 2018. gada 2. maijs, *Scialdone* (C-574/15, EU:C:2018:295, 45. punkts). Skat. arī manus secinājumus minētajā lietā (EU:C:2017:553, 68. un 69. punkts).

106. Pirmkārt, LESD 325. panta 1. punkta formulējums skaidri neparedz konkrētu zaudējumu (apjoma) materializāciju. Kā Komisija pareizi norāda, judikatūrā ir skaidri pateikts, ka pat pārkāpumi, kuriem nav īpašas finansiālas ietekmes, var nopietni kaitēt Eiropas Savienības finanšu interesēm [58].

107. Otrkārt, ir arī jāņem vērā *PIF* konvencijas 1. panta 3. punkts. No šīs tiesību normas izriet, ka dalībvalstīm ir pienākums noteikt par noziedzīgu nodarījumu tādu noziedzīgu nodarījumu *sagatavošanu* kā nepareizu paziņojumu sniegšanu par ES līdzekļu piesavināšanos, ja šāda rīcība jau nav citādi paziņojama kā galvenais vai papildu pārkāpums (piemēram, mēģinājums vai kūdīšana) [59].

108. Treškārt, pasīvās korupcijas definīcija *PIF* konvencijas protokola 2. panta 1. punktā ietver korupcijas rīcību, ja tā tiek veikta tādā veidā, kas nodara vai, *iespējams, nodara kaitējumu* Savienības finanšu interesēm.

d) Vai procesa iznākums ir atkarīgs no LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomas?

109. Lietas C-357/19 īpašie apstākļi joprojām prasa citu skaidrojumu. Pamatlieta attiecas uz vairākām personām, no kurām tikai viena tika *apsūdzēta* par noziedzīgu nodarījumu saistībā ar ES līdzekļiem, bet beigās tika *attaisnota*. Šis fakts ir licis pirmajam un otrajam apelācijas sūdzības iesniedzējam apstrīdēt LESD 325. panta 1. punkta piemērojamību šajā lietā. Pirmkārt, pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja būtībā apgalvo, ka, tā kā viņa beigās tika attaisnota apsūdzībās, kas saistītas ar šo konkrēto nodarījumu, šī lieta nav saistīta ar Savienības finansiālajām interesēm. Otrkārt, otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs apgalvo, ka saskaņā ar Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018 iesniegtās ārkārtas apelācijas sūdzības sekas būtu citādi galīga attaisnojoša sprieduma pārskatīšana. Tāpēc šāda pārskatīšana radītu jaunu iespēju atkārtoti izskatīt šīs apsūdzības un, iespējams, varētu novest pie notiesājoša sprieduma. Tādēļ Konstitucionālās tiesas nolēmumam nevarēja būt kaitīga ietekme uz Savienības finanšu interesēm. Netieši tas pat varētu būt labvēlīgs šīm interesēm, jo personu, kuru iepriekš attaisnoja, galu galā varētu notiesāt.

110. Manuprāt, šie argumenti nav atbalstāmi.

111. Pirmkārt, un šo minot kā sākotnēju piezīmi, nevar izslēgt, ka pārējie divi noziedzīgie nodarījumi, par kuriem tika piespriests sods (korupcija un dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana), neietekmē Savienības finansiālās intereses. LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas joma nevar aprobežoties tikai ar sankciju izpildi par tādiem valsts tiesību sistēmā iekļautiem noziedzīgiem nodarījumiem, kuros ir *skaidra* atsauce uz Savienības finanšu interesēm vai pat uz ES līdzekļiem. Tas padarītu šo ES tiesību normu primāro tiesību piemērošanas jomu atkarīgu no valstī noteiktu konkrētu noziegumu definīcijas.

112. Tāpēc, kā Komisija, Rumānijas valdība un prokurors ir pareizi norādījuši, tam, vai Savienības finanšu intereses ir vai nav skartas, nevajadzētu būt atkarīgam no konkrētā noziedzīgā nodarījuma definīcijas valsts tiesību aktos, bet drīzāk tas ir jānovērtē ar plašāku faktisko pamatu, ņemot vērā ar LESD 325. panta 1. punktu aizsargātās intereses. Patiesi, kā atzīmē Rumānijas valdība, valsts finanšu intereses un Savienības finanšu intereses bieži ir savstarpēji saistītas. Tāpēc ir visai

58 Skat. spriedumus, 2005. gada 15. septembris, Īrija/Komisija (C-199/03, EU:C:2005:548, 31. punkts), un 2011. gada 21. decembris, *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre* (C-465/10, EU:C:2011:867, 47. punkts).

59 Mans izcēlums.

pašsaprotami, ka sadalījums starp vispārīgiem nodarījumiem, kas tādā vai citādā veidā skar valsts publiskos izdevumus, un nodarījumiem, kas īpaši attiecas uz Savienības finanšu interesēm, abstraktā izpratnē diez vai ir tiešs.

113. Otrkārt, attiecībā uz noziedzīgo nodarījumu (tā mēģinājumu) krāpšanā ar ES līdzekļiem, par ko tika apsūdzēta pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja, jānorāda, ka "ietekme" uz Savienības finanšu interesēm, protams, ir jānovērtē objektīvi. Tādējādi saikne ar Savienības finanšu interesēm rodas saistībā ar strīdīgo *apsūdzību objektīvajiem elementiem*[60]. Tā dabiski neizriet no pašas lietas netiešā *iznākuma*.

114. Tādējādi, vienkārši sakot, tas, vai personai tiek izvirzīta apsūdzība par noziedzīgu nodarījumu, uz kuru saskaņā ar LESD 325. panta 1. punktu varētu attiecināt "citādu nelikumīgu rīcību, kas apdraud Savienības finanšu intereses", ir atkarīgs no objektīvajiem (veidojošajiem) nozieguma elementiem, par kuriem persona tiek apsūdzēta. Tas, vai šo personu galu galā notiesā vai attaisno saistībā ar šīm apsūdzībām, neattiecas uz LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomu[61].

115. Kā nobeiguma piezīmi par LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomu atgādināšu, ka secinājums par LESD 325. panta 1. punkta (vai *PIF* konvencijas 2. panta 1. punkta, vai, iespējams, arī *PIF* konvencijas protokola 2. panta 1. punkta) piemērojamību savukārt izraisa Hartas piemērojamību. Harta ir piemērojama saskaņā ar tās 51. panta 1. punktu[62], ja sodi un kriminālprocesi, kuri ir vai tiek attiecināti uz apelācijas sūdzības iesniedzējiem pamatlietā, nozīmē LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas 2. panta 1. punkta īstenošanu.

4. Starpsecinājums

116. Iepriekš minēto apsvērumu rezultātā šķiet, ka SPM lēmums kopā ar Hartas 47. panta otro daļu ir attiecīgās tiesību normas gan lietā C-357/19, gan lietā C-547/19. Turklāt, lietas C-357/19 ietvaros un ja to pārbauda valsts tiesa, LESD 325. panta 1. punkts, kā arī *PIF* konvencija un tās protokols šķiet vienlīdz piemērojami.

117. Hartas 19. panta 1. punkta otrā daļa un LES 2. pants principā ir vienlīdz piemērojami abos gadījumos. Tomēr jāatgādina, ka Hartas 47. panta otrajā daļā paredzētā īpašā tiesiskā regulējuma dēļ attiecībā uz standartiem, kas saistīti ar tiesu varas neatkarību, šī tiesību norma jau piedāvā stabilu kritēriju nepieciešamās analīzes veikšanai apskatāmajās lietās.

C. Vērtējums

118. Lai izskatītu prejudiciālo jautājumu pamatotību šajās lietās, es vispirms īsi izklāstīšu valsts tiesisko kontekstu (1). Otrkārt, pievērsīšos otrajam jautājumam lietā C-357/19, kas attiecas uz Hartas 47. panta interpretāciju (2). Treškārt, es pievērsīšos pirmajam jautājumam lietā C-357/19, kas attiecas uz LESD 325. panta 1. punkta un *PIF* konvencijas interpretāciju (3), pēc tam tos pašus jautājumus salīdzinot ar tiesu neatkarības principu, kas minēts jautājuma beigās lietā C-547/19 (4).

60 Piemēram, lietā *Åkerberg Fransson* Tiesa par būtisku elementu uzskatīja to, ka sodi un kriminālprocesi, kuri "ir vai nav attiecināmi" uz atbildētāju pamatlietā, ir LESD 325. panta īstenošana. Spriedums, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 27. punkts).

61 Ja būtu citādi, LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas joma būtu atkarīga ne tikai no kriminālprocesa iznākuma, bet arī, visai intriģējoši, atšķirtos tiesas procesa sākumā un beigās.

62 Skat. arī spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 27. punkts).

Visbeidzot, atbildot uz trešo jautājumu lietā C-357/19, nobeigšu ar ES tiesību prioritāti konkrētajā kontekstā, kurš norādīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu un kurā valsts konstitucionālās tiesas nolēmuma neievērošanas dēļ valsts tiesnesim ir paredzēts disciplinārsods (5).

119. Strukturējot iesniedzējtiesai sniedzamās atbildes, es mērķtiecīgi dodu priekšroku faktiskajam jautājumam un tikai pēc tam pāriešanai pie plašākiem institucionālajiem jautājumiem, ko izvirzījusi iesniedzējtiesa, ciktāl tas joprojām ir vajadzīgs. Atzīstu, ka šī pieeja neatspoguļo ne iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu secību, ne to precīzu formulējumu. Tomēr, manuprāt, tas ir veids, kādā šī tiesa, kuras funkcija nav lemt par starpinstitucionālajiem konfliktiem kādā dalībvalstī un vēl jo mazāk – palīdzēt situācijās, kad no institucionālā skatpunkta tiek apšaubīta kādu citu valsts līmenī darbojošos dalībnieku autoritāte, var iesaistīties iesniedzējtiesas izvirzītajos jautājumos.

1. Atbilstošās valsts tiesību normas

120. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-547/19 piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvi pirmoreiz tika ieviesti valsts tiesiskajā regulējumā ar Likumu Nr. 202/2010[63], ar ko tika grozīts Likuma Nr. 304/2004 32. un 33. pants. Šie iztiesāšanas sastāvi, kuri izskata krimināllietas un lietas, kas nav krimināllietas, tika izveidoti atsevišķi no *ICCJ* palātām. Tiem *ICCJ* ietvaros bija pārbaudes veikšanas tiesā (apelācijas iztiesāšanas sastāvi) loma.

121. Sākotnēji šo (apelācijas) iztiesāšanas sastāvu locekļus katra gada sākumā izraudzījās *ICCJ* priekšsēdētājs. Iztiesāšanas sastāvus vadīja *ICCJ* priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks vai kādas palātas priekšsēdētājs. Pārējos četrus tiesnešus piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā (izņemot priekšsēdētāju) iecēla izlozes kārtībā saskaņā ar Lēmumu Nr. 24/2010, ar ko papildina *ICCJ* noteikumus.

122. Ar Likumu Nr. 255/2013[64] vēlāk tika grozīts Likuma Nr. 304/2004 par tieslietu sistēmas organizāciju 32. pants, paredzot noteikumu, ka piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva locekļi ir jāizraugās izlozes kārtībā. Iesniedzējtiesa lietā C-547/19 paskaidro, ka interpretācijas grūtības radīja tas, ka šie grozījumi tika ieviesti ar normatīvo aktu kriminālprocesa jomā, kā arī attiecīgo noteikumu formulējums. Tas galvenokārt notika tāpēc, ka pastāvēja pretrunas starp pilnvarām, kas Likuma Nr. 304/2004 32. panta 5. punktā piešķirtas *ICCJ* priekšsēdētājam un priekšsēdētāja vietniekam, kuriem būtu jāvada piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvs, "ja viņš ietilpst iztiesāšanas sastāvā, saskaņā ar [32. panta] 4. punktu" un "Krimināllietu palātas priekšsēdētāja vai vecākā locekļa" pilnvarām, attiecībā uz kuriem tieši tajā pašā tiesību normā bija paredzēts, ka viņiem ir jāvada iztiesāšanas sastāvs, neatsaucoties uz minētā likuma 32. panta 4. punktu. Turklāt neskarts palika Likuma Nr. 304/2004 33. panta 1. punkts, kurā noteikts, ka "[*ICCJ*] priekšsēdētājs vai – viņa prombūtnes gadījumā – priekšsēdētāja vietnieks, vada Apvienotās palātas, [..] piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu un palātu ietvaros jebkuru iztiesāšanas sastāvu, kad viņš piedalās tiesvedībā".

[63] *Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor* (Likums Nr. 202/2010, kas paredz pasākumus procesa izbeigšanas paātrināšanai), *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 714, 2010. gada 26. oktobris.

[64] *Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale* (Likums Nr. 255/2013, ar ko īsteno Likumu Nr. 135/2010 par Kriminālprocesa kodeksu, kā arī groza un papildina dažus normatīvos aktus, ar kuriem pieņem tiesību normas par kriminālprocesu), *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 515, 2013. gada 14. augusts.

123. Šķiet, ka tieši šajā kontekstā *ICCJ* padome pieņēma 2014. gada 28. janvāra Lēmumu Nr. 3, ar ko groza un papildina *ICCJ* noteikumus. Minētajā lēmumā bija noteikts, ka piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvus pēc vajadzības vada priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieki, Kriminālllietu palātas priekšsēdētājs vai vecākais loceklis un ka šo iztiesāšanas sastāvu gadījumā izloze ir nepieciešama *tikai attiecībā uz pārējiem četriem locekļiem*.

124. Likumā Nr. 207/2018 [65], ar ko grozīja Likuma Nr. 304/2004 32. pantu, saglabāja noteikumu, atbilstoši kuram *ICCJ* padome katra gada sākumā apstiprina piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu skaitu un sastāvu. Ar šo grozījumu likvidēja iepriekšējās neprecizitātes, paredzot, ka izlozei *jāattiecas uz visiem* piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva locekļiem.

125. Pēc šā pēdējā grozījuma *ICCJ* padome 2018. gada 4. septembrī pieņēma Lēmumu Nr. 89/2018, norādot, ka, "analizējot Likuma Nr. 304/2004 [..] 32. panta tiesību normas attiecībā uz piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva darbību, ar balsu vairākumu konstatē, ka jaunā likuma tiesību normas ir organizatoriski noteikumi, kas attiecas uz iztiesāšanas sastāviem ar īpašu regulējumu, kuri izveidoti "katra gada sākumā", un pārejas noteikumu neesamības gadījumā stājas spēkā no 2019. gada 1. janvāra".

126. Tieši šajā saistībā Konstitucionālā tiesa, kurā Rumānijas valdības premjerministrs vērsās 2018. gada 2. oktobrī, pieņēma Lēmumu Nr. 685/2018.

127. Konstitucionālās tiesas Lēmumā Nr. 685/2018 ir konstatēts, ka *ICCJ* ar tās valdes Lēmumiem Nr. 3/2014 un Nr. 89/2018 ar administratīvo aktu ir grozījusi parlamenta pieņemto likumu [66]. Pēc tam Konstitucionālā tiesa analizēja šīs situācijas sekas no Rumānijas Konstitūcijas 21. panta 3. punktā paredzēto tiesību uz taisnīgu tiesu viedokļa. Tā konstatēja, ka šis konstitucionālā tiesību norma ir pārkāpta, jo vēlāk nebija objektīvas neatkarības un objektivitātes, kā rezultātā tika pārkāpta arī tiesību aktos noteiktā tiesas garantija [67].

128. Konstitucionālā tiesa atzīmēja, ka Likuma Nr. 304/2004 32. pants garantē tiesas objektivitāti kā daļu no tiesībām uz taisnīgu tiesu. Šī garantija ietver gan lietu piešķiršanu pēc nejaušības principa, gan iztiesāšanas sastāva izveidi izlozes kārtībā [68]. Turklāt tā norādīja, ka iztiesāšanas sastāva izveide izlozes kārtībā ir paredzēta, lai izvairītos no situācijas, kad *ICCJ* augstākie tiesneši, kas būtu šādu iztiesāšanas sastāvu locekļi, saskaņā ar to tiesībām kļūtu par šo iztiesāšanas sastāvu priekšsēdētājiem [69]. Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") judikatūru [70], Konstitucionālā tiesa konstatēja, ka interpretācija, ko *ICCJ* valde ar saviem administratīvajiem aktiem bija sniegusi par Likuma Nr. 304/2004 32. pantu, bija tāda, kas radīja latentu spiedienu uz pārējiem iztiesāšanas sastāva locekļiem. Tas lika tiesnešiem kļūt pakļautiem savām augstākstāvošajām personām tieslietu sistēmā, vai tam vismaz bija iespēja izraisīt tiesnešu nevēlēšanos pretoties šādām personām [71]. Turklāt Konstitucionālā tiesa, atkārtoti atsaucoties uz

65 *Legea nr. 207/2018, pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară* (Likums Nr. 207/2018, ar ko groza un papildina Likumu Nr. 304/2004 par tieslietu sistēmas organizāciju), *Monitorul Oficial al României*, I daļa, Nr. 636, 2018. gada 20. jūlijs.

66 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 175. punkts.

67 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 193. punkts.

68 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 188. punkts.

69 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 188. punkts.

70 It īpaši ECT, 2009. gada 22. decembris, *Parlov-Tkalčić* pret Horvātiju, CE:ECHR:2009:1222JUD002481006.

71 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 189. punkts.

ECT judikatūru [72], arī norādīja, ka *ICCJ* attiecīgajā laikā nebija izveidota likumīgi, jo piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvi tika iecelti, izmantojot mehānismu, ar ko tiek apietas piemērojamo tiesību normas [73].

129. Visbeidzot, Lēmumā Nr. 685/2018 tostarp tika noteikts, ka, "ievērojot [*ICCJ*] no konstitucionālā viedokļa sodāmo rīcību, ko tā īstenojusi ar padomes starpniecību, kurai nav tāda rakstura, lai tā sniegtu garantijas attiecībā uz piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu darbības tiesiskā satvara pareizu atjaunošanu, [*CSM*] Palātai, kas izskata pret tiesnešiem ierosinātas lietas, pamatojoties uz tās konstitucionālajām un juridiskajām prerogatīvām, [..] tiek noteikts pienākums identificēt risinājumus principiālā līmenī attiecībā uz iztiesāšanas sastāva sastāvu, kas paredzēts tiesību aktos, un nodrošināt to piemērošanu".

130. Pēc Konstitucionālās tiesas lēmuma *CSM* pieņēma Lēmumu Nr. 1367/2018 un Lēmumu Nr. 1535/2018. Saskaņā ar minētajiem lēmumiem *ICCJ* veica jaunu iztiesāšanas sastāvu izlozi 2018. gadam. Šo iztiesāšanas sastāvu darbība turpinājās arī 2019. gadā, lai gan par iedalītajām lietām nekāds lēmums nebija pieņemts līdz pat 2018. gada beigām. Tomēr tobrīd pastāvošā *ICCJ* judikatūra paredzēja, ka gadījumā, kad iztiesāšanas sastāva attiecīgajam gadam noteiktajā sastāvā nav konkrētā lietā līdz gada beigām pieņēmusi nekādu lēmumu, iztiesāšanas sastāva sastāvs ir jāmaina. Lieta tiek iedalīta tiesnešiem, kas izlozes kārtībā izvēlēti jaunajam kalendārajam gadam. Tomēr šo pieeju acīmredzot ir aizstājuši *CSM* lēmumi.

131. Iepriekš izklāstītajām valsts tiesību un judikatūras attīstības norisēm bija vairākas sekas attiecībā uz abām izskatāmajām lietām. Pirmkārt, attiecībā uz lietu C-357/19 Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 pusēm pavēra iespēju iesniegt ārkārtas apelācijas sūdzību par *ICCJ* jau pasludinātajiem galīgajiem spriedumiem. Otrkārt, attiecībā uz lietu C-547/19 tam pašam Konstitucionālās tiesas lēmumam kopā ar turpmākajiem administratīvajiem lēmumiem, ko *CSM* tiesnešu nodaļa un *ICCJ* valde pieņēma, lai to īstenotu, bija tiešas ietekme uz tās iztiesāšanas sastāvu noteikšanu, kas ir atbildīga par apelācijas sūdzības iesniedzēja lietas izspriešanu.

132. Īsāk sakot, lai gan nedaudz atšķirīgā materiālajā un procesuālajā kontekstā, galvenais jautājums, kas ir abu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā, izriet no jautājuma par to, vai Lēmums Nr. 685/2018, ņemot vērā tā ietekmi uz *ICCJ* galīgajiem lēmumiem un iztiesāšanas sastāvu šajā tiesā, ir (ne)saderīgs ar ES tiesību aktiem.

2. Tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu

133. Ar otro jautājumu lietā C-357/19 iesniedzējtiesa jautā, vai Hartas 47. panta otrā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tā izslēdz Konstitucionālās tiesas konstatējumu par iztiesāšanas sastāva neatkarības un objektivitātes trūkumu, jo šajā sastāvā ir par tiesas administrēšanu atbildīgs tiesnesis, kurš, atšķirībā no četriem šīs iztiesāšanas sastāva locekļiem, netika izvēlēts pēc nejaušības principa. Šis jautājums norāda uz to, ka šāds tiesnesis ir norīkots iztiesāšanas sastāvā, pamatojoties uz pārredzamu, pusēm zināmu noteikumu, ko puses nav apstrīdējušas un kas parasti ir piemērojams visām lietām, kuras izskata šis iztiesāšanas sastāvs. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tiesu neatkarības un juridiskās noteiktības principi izslēdz Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 saistošo iedarbību uz spriedumiem, kas bija galīgi šā lēmuma pieņemšanas laikā, ja nav nopietnu iemeslu, kas liktu apšaubīt tiesības uz taisnīgu tiesu attiecīgajās lietās.

72 ECT, 2010. gada 5. oktobris, *DMD GROUP a.s.* pret Slovākiju, CE:ECHR:2010:1005JUD001933403, 60. un 61. punkts.

73 Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 191. un 192. punkts.

134. Lai sniegtu atbildi uz šo jautājumu, es uzskatu, ka vispirms ir jāanalizē, kāds ir standarts, kas izriet no Hartas 47. panta otrās daļas (a), lai pēc tam novērtētu, vai ES tiesību akti un jo īpaši šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā izslēdz attiecīgo Konstitucionālās tiesas lēmumu (b).

a) Eiropas Savienības tiesību standarts

135. Otrajā jautājumā iesniedzējtiesa, šķiet, izsaka savas šaubas tikai par tiesībām uz tiesību aktos noteiktu tiesu. Tomēr šķiet, ka tā ir tikai stāsta viena puse. No attiecīgā Konstitucionālā tiesas lēmuma izriet, ka runa ir par Hartas 47. panta otrās daļas interpretāciju ne tikai attiecībā uz tiesībām uz "tiesību aktos noteiktu tiesu", bet arī attiecībā uz citiem tiesību uz taisnīgu tiesu elementiem, piemēram, neatkarības un objektivitātes prasībām, jo īpaši attiecībā uz tiesnešu "iekšējo neatkarību" [74].

136. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu Hartas 47. panta otrās daļas pirmais teikums ir jāinterpretē atbilstoši ECPAK 6. panta 1. punktā noteikto tiesību nozīmei un apjomam. Mērķis ir panākt, lai aizsardzības līmenis nepārsniegtu ECPAK standartu, kā to interpretē ECT [75].

137. Pirmkārt, ECT ir paziņojusi, ka tiesību aktos noteiktas tiesas garantijas mērķis ir nodrošināt, ka tiesu sistēmas organizācija nav atkarīga no izpildvaras rīcības brīvības [76]. Faktiski tai nevajadzētu būt atkarīgai no tiesu varas, pat ja patiešām ir zināmas iespējas pašorganizācijai. Piemērojamie noteikumi būtu jāparedz ar likumdevēja izstrādātiem tiesību aktiem [77]. Turklāt izteiciens "tiesību aktos noteikts" atspoguļo tiesiskuma principu. Tas ir cieši saistīts ar tiesu varas neatkarības un objektivitātes prasībām [78].

138. Termins "tiesību aktos noteikts" aptver ne tikai juridisko pamatu tiesas pastāvēšanai, bet arī tiesas sēdes sastāvu katrā lietā [79], par kuru ir runa šajā lietā.

139. ECT judikatūrā ir atzīts, ka standartnoteikumi attiecībā uz to, kas tieši ir "tiesību aktos noteikta tiesa", ir paredzēts valsts tiesību aktos. Principā valsts tiesību normu pārkāpums rada ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpumu [80]. Analīzē galvenā uzmanība tiek pievērsta tam, vai tika pārkāpts likums (kas sastāv no tiesību aktiem un citām tiesību normām, kuru pārkāpuma dēļ

74 Apkopots iepriekš šo secinājumu 127. un 128. punktā.

75 Attiecībā uz "tiesību aktos noteiktas tiesas" elementu skat. spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 72. punkts). ECT judikatūras analīzei skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Simpson*/Padome, pārskatīšana, un *HG*/Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2019:977, 63. un turpmākie punkti).

76 Tādējādi šī prasība ir plašāka nekā "likumīga tiesneša" princips, kas galvenokārt vērsts uz lietu piešķiršanas kritērijiem. Attiecībā uz līdzīgu atšķirību skat. Rönnau, T., un Hoffmann A., ""Vertrauen ist gut, Kontrolle ist besser": Das Prinzip des gesetzlichen Richters am EuGH", *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, 7-8, 2018, 233.–248. lpp.

77 ECT, 2019. gada 2. maijs, *Pasquini* pret Sanmarīno, CE:ECHR:2019:0502JUD005095616, 100. punkts. Skat. arī spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).

78 ECT, 2020. gada 1. decembris, Guðmundur Andri *Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, Lielās palātas spriedums, 231.–234. punkts.

79 ECT, 2000. gada 4. maijs, *Pasquini* pret Sanmarīno, CE:ECHR:2000:0504DEC003165796, 2. punkts. Skat. arī spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).

80 ECT, 2020. gada 1. decembris, *Guðmundur Andri Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, Lielās palātas spriedums, 216. punkts.

tiesnešu dalība lietas izspriešanā būtu nelikumīga)[81]. Piemēram, ja valsts tiesību aktos ir noteikumi, kas saistīti ar izlozētu tiesas sēdes sastāvu, tad tā ir viena no valsts tiesību aktu prasībām, kuru Tiesa ņem vērā kā vienu no valsts tiesiskajām prasībām, kas jāievēro[82].

140. Tomēr pastāv *subsidiaritātes* princips. ECT ir atzinusi, ka, ņemot vērā svarīgās izlīdzinošās intereses (piemēram, juridisko noteiktību un tiesnešu neatceļamības principu) un pārkāpuma konstatēšanas iespējamās sekas, saskaņā ar ECPAK 6. panta 1. punktu tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu nevajadzētu interpretēt pārāk plaši[83]. Tas nozīmē, ka *ne katrs* valsts tiesību aktu *pārkāpums* nozīmē ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpumu: ECT ir izstrādājusi "sliekšņa testu", lai novērtētu, vai pārkāpumi ir *tik nopietni*, ka tie nozīmē tiesību uz tiesību aktos noteiktu tiesu pārkāpumu, pamatojoties uz pārkāpuma acīmredzamo raksturu (i), pamatojoties uz konkrēta pārkāpuma ietekmi uz šo tiesību mērķi novērst nepamatotu iejaukšanos tiesu sistēmā, saglabāt tiesiskumu un varas dalīšanu (ii), ņemot vērā arī valsts tiesu veikto novērtējumu par pārkāpuma juridiskajām sekām (iii)[84].

141. Šķiet, ka šiem apsvērumiem ir līdzīgs raksturs kā tiem, kurus Tiesa pauda lietā *Simpson*. Saistībā ar tiesneša iecelšanu (iespējams, ar trūkumiem) Eiropas Savienības Civildienesta tiesā Tiesa norādīja, ka tiesnešu iecelšanas laikā izdarītais pārkāpums ir Hartas 47. panta otrās daļas pirmā teikuma pārkāpums "īpaši, ja šā pārkāpuma *veida un nopietnības* dēļ rodas risks, ka citi varas atzari, it īpaši izpildvara, var īstenot nepamatotu rīcības brīvību, apdraudot iecelšanas procesā panāktā rezultāta integritāti un tādējādi indivīdiem radot pamatotas šaubas par attiecīgā tiesneša vai tiesnešu neatkarību un objektivitāti [..]"[85]. Tiesa atzīmēja, ka "tā tas ir gadījumā, kad tiek skarti tiesu sistēmas izveides un funkcionēšanas pamatā esošie pamatnoteikumi"[86].

142. Otrkārt, kas attiecas uz tiesu neatkarības "iekšējo aspektu", šis jautājums līdz šim nav izskatīts Tiesas judikatūrā. Tomēr šajā jautājumā ir pieejamas būtiskas ECT norādes[87]. Lietā *Parlov-Tkalčić* pret Horvātiju ECT norādīja, ka tiesu neatkarība prasa, lai atsevišķi tiesneši būtu brīvi "ne tikai no pārmērīgas ietekmes, kas radusies ārpus tiesu sistēmas, bet arī tiesu sistēmas ietvaros. Iekšējā tiesu iestāžu neatkarība paredz, ka tām jābūt brīvām no norādījumiem vai spiediena no citiem tiesnešiem vai personām, kuras veic tiesās administratīvos pienākumus, piemēram, tiesas priekšsēdētāja vai tiesas nodaļas priekšsēdētāja. Tādu pietiekamu aizsardzības pasākumu trūkuma gadījumā, kuri nodrošina tiesnešu neatkarību tiesu sistēmā un jo īpaši no to priekšniekiem tiesās, Tiesa var secināt, ka attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja šaubām par tiesas (neatkarību un) objektivitāti var uzskatīt, ka tās ir objektīvi pamatotas"[88].

81 ECT, 2020. gada 1. decembris, Guðmundur Andri *Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, Lielās palātas spriedums, 226. punkts.

82 ECT, 2003. gada 4. marts, *Posokhov* pret Krieviju, CE:ECHR:2003:0304JUD006348600, 43. punkts; ECT, 2008. gada 29. aprīlis, *Barashkova* pret Krieviju,CE:ECHR:2008:0429JUD002671603, 32. punkts.

83 ECT, 2020. gada 1. decembris, Guðmundur Andri *Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, Lielās palātas spriedums, 236.–241. punkts, paziņojot, ka ne visi pārkāpumi tiesas iecelšanā varētu apdraudēt šīs tiesības.

84 ECT, 2020. gada 1. decembris, Guðmundur Andri *Ástráðsson* pret Islandi, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, Lielās palātas spriedums, 243.–252. punkts.

85 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 75. punkts). Mans izcēlums.

86 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 75. punkts).

87 Sīkāk skat., piemēram, Sillen, J., "The concept of "internal judicial independence" in the case-law of the European Court of Human Rights" [Tiesu iekšējās neatkarības jēdziens Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā], *European Constitutional Law Review*, 15. sēj., 2019, 104.–133. lpp.

88 ECT, 2009. gada 22. decembris, CE:ECHR:2009:1222JUD002481006, 86. punkts un tajā minētā judikatūra.

143. Šīs analīzes ietvaros ECT tostarp pēta, vai augstākstāvošām personām tieslietu sistēmā, piemēram, tiesu priekšsēdētājiem, piešķirtās pilnvaras "spēj radīt latentu spiedienu, kā rezultātā tiesneši pakļaujas savām augstākstāvošajām personām tieslietu sistēmā, vai tām vismaz ir iespēja izraisīt tiesnešu nevēlēšanos pretoties šādu personu vēlmēm, proti, tām ir atturoša ietekme uz tiesnešu iekšējo neatkarību" [89].

b) Analīze

144. Konkrētajā gadījumā Konstitucionālā tiesa savā Lēmumā Nr. 685/2018 konstatēja, ka *ICCJ* padomes administratīvie lēmumi pārkāpj tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu, kā arī objektivitātes prasību. Šajā pēdējā aspektā Konstitucionālā tiesa norādīja uz tiesu neatkarības iekšējā aspekta nozīmi.

145. Sākumā vēlos uzsvērt, ka šajā gadījumā nav vajadzības analizēt, vai Hartas 47. panta otrā daļa *prasa* tādu pašu rezultātu. Jautājums nav par to. Tomēr bez lielām grūtībām var secināt, ka Hartas 47. panta otrā daļa *neizslēdz* konstatējumus, pie kuriem nonāca Konstitucionālā tiesa.

146. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja ES tiesību akti nodrošina dalībvalstīm zināmu rīcības brīvību, valsts tiesas var brīvi aizsargāt pamattiesības saskaņā ar valsts konstitūciju, ja vien tādējādi netiek apdraudēts Hartā garantētais aizsardzības līmenis, kā arī ES tiesību prioritāte, vienotība un efektivitāte [90].

147. Ja šis nosacījums tika izvirzīts lietā M.A.S., paverot ceļu uz valsts konstitucionālajiem standartiem kā uz ierobežojumu attiecībā uz pienākumu *atcelt* valsts noteikumus, kas ir materiāltiesiski nesaderīgi ar LESD 325. panta 1. punktu [91], tad ir diezgan skaidrs, ka šī pieeja var arī būt kā līdzeklis, lai kopumā novērtētu *saderību* starp valsts tiesību aktiem, praksi un judikatūru, no vienas puses, un ES tiesībām, no otras puses [92].

148. Šajā gadījumā jautājums par to, kā veidojami iztiesāšanas sastāvi, kā arī jautājums par pieejamajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, ja tiek pārkāpti valsts noteikumi šajā jautājumā (kā to interpretē valsts tiesas, tostarp Konstitucionālā tiesa), netiek reglamentēts ar ES tiesību aktiem. Attiecībā uz situācijām, kuras nav pilnībā noteiktas ES tiesību aktos, dalībvalstis saglabā savu rīcības brīvību. To neapšaubāmi augstākais vai atšķirīgais pamattiesību aizsardzības standarts, kas jānosaka valsts tiesām, ir pieļaujams saskaņā ar Hartas 53. pantu, jo īpaši attiecībā uz jautājumiem, kas nav pilnībā noteikti ES tiesību aktos [93].

149. Tas nenozīmē, ka katrs valsts noteikums, prakse vai tiesas lēmums, vienkārši "iesaiņots un pārdots" kā augstāku vai atšķirīgāku valsts noteikto pamattiesību aizsardzības standartu gadījums, atbilstu šai loģikai. Tiesas judikatūrā jau ir noteiktas prasības, saskaņā ar kurām šāda situācija var būt pieļaujama. Valsts pamattiesību aizsardzības standartu piemērošana nedrīkst būt tāda, kas apdraudētu Hartā garantēto aizsardzības līmeni. Turklāt kā sākotnēju un diezgan

89 Turpat, 91. punkts. ECT tomēr atzina, ka "jebkāda tiesnešu darba uzraudzība rada zināmu risku viņu iekšējai neatkarībai, un nav iespējams izstrādāt sistēmu, kas pilnībā novērstu šo risku".

90 Šajā sakarā skat. jau spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 60. punkts), un 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. punkts).

91 Spriedums, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 47. punkts).

92 Skat., piemēram, spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. un 36. punkts); 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 60. un nākamie punkti), un 2019. gada 29. jūlijs, *Funke Medien NRW* (C-469/17, EU:C:2019:623, 28. un nākamie punkti).

93 Pretstatā 2013. gada 26. februāra spriedumam *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107), kur Hartas 53. panta izmantošana tika izslēgta, ņemot vērā to, ka minētajā lietā apskatītais jautājums ir pilnībā saskaņots ar ES tiesību aktiem.

acīmredzamu prasību es vēlētos piebilst, ka valsts noteikumam vai lēmumam ir pamatoti un patiesi jāsniedz ieguldījums pamattiesību aizsardzībā valsts līmenī – tam jābūt pareizi interpretētam, izmantojot piemērojamo valsts aizsardzības standartu.

150. Tomēr, ja tas tā ir, kā jau esmu norādījis citur, atrunu par "ES tiesību aktu prioritāti, vienotību un efektivitāti", iespējams, nevajadzētu uztvert burtiski [94]. Pretējā gadījumā nebūtu jēgas uzstāt uz vienotību jomās, kur standartnoteikums ir nacionālā daudzveidība. Būtība tomēr ir skaidra: attiecībā uz jautājumiem un situācijām, kuras nav noteiktas ES tiesību aktos, Harta nav galējā robeža [95].

151. Šajā kontekstā es neredzu iemeslu, kāpēc valsts konstitucionālajai tiesai nevajadzētu ļaut vairāk uzsvērt noteikumu par valsts iztiesāšanas sastāvu precīzu ievērošanu, ieskaitot iekšējās neatkarības jautājumu, un tad tā nevarētu izdarītu secinājumu, ka, tā kā šie noteikumi tika pārkāpti, attiecīgajos gadījumos būtu jāpiemēro (acīmredzamas) nacionālās sekas attiecībā uz lēmumiem, ko pieņēmušas nepareizi izveidotas tiesas.

152. Pirmkārt, daudzveidības piemērošanai saskaņā ar Hartas 53. pantu jo īpaši jābūt iespējamai situācijās, kad aizsargātajām tiesībām nav atšķirības *veidā*, bet bieži vien ir atšķirība *pakāpē* un no tās izrietošajā līdzsvarā, ņemot vērā nacionālo vēsturisko pieredzi un no tās izrietošo jutīgumu. Tādējādi dažas tiesību sistēmas varētu reaģēt ar lielāku jutīgumu pret nepareizu tiesas sēdes sastāvu vienkārši tāpēc, ka tām joprojām ir saglabājusies vēsturiskā atmiņa par to, kas varētu notikt, ja šādus noteikumus aizstātu ar "elastību". Tas pats attiecas uz bažām par tiesu neatkarības un objektivitātes iekšējo dimensiju. Būtu kļūdaini palikt iepriekšējo desmitgažu kategorijās, kurās uzskatīja, ka draudus tiesu neatkarībai rada pārējie valdības atzari. Netrūkst ļoti problemātisku lietu, ko tiesneši, it īpaši tie, kas pilda vadības funkcijas, var nodarīt citiem tiesnešiem [96].

153. Otrkārt, tas pats attiecas uz sekām, kas saistītas ar šādu pārkāpumu. Atšķirīgu vai augstāku kritēriju pieļaušana tiesību vai principa noteikšanā loģiski ietver arī iespēju atrast atbilstošu nacionālo līdzsvaru starp apsvērumiem, kas saistīti ar tiesībām uz tiesību aktos noteiktu tiesu, no vienas puses, un *res judicata* [97], no otras puses.

154. Treškārt, ņemot vērā šo regulējumu, reakcija uz ieinteresēto personu izvirzītajiem argumentiem saistībā ar Hartas 47. pantu var būt samērā kodolīga.

155. Otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19 norāda, ka noteikuma par *ICCJ* piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu locekļu izvēlēšanos izlozes kārtībā piemērošana ir īpašs valsts standarts. Tas pasargā no politiskā spiediena visaugstākās tiesas iztiesāšanas sastāvu apelācijas līmenī, paturot prātā, ka šīs tiesas priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku ieceļ Rumānijas prezidents. Turpretī prokurors, asociācija "Rumānijas tiesnešu forums" un Rumānijas valdība savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem ir norādījuši, ka principu, ka *ICCJ* piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu veido izlozes kārtībā, nevar uzskatīt par daļu no īpaša valsts standarta, kas saistīts ar pamattiesību aizsardzību. Viņi galvenokārt atsaucas uz to, ka noteikums par

94 Skat. manus secinājumus lietā *Dzivev* (C-310/16, EU:C:2018:623, 89.–91. punkts).

95 Turpat, 92.–95. punkts.

96 Sīkāk skat., piemēram, Kosař, D., *Perils of Judgment Self-Government in Transitional Societies*, Cambridge University Press, Kembridža, 2016, 407. lpp., kur minēts, ka daži tiesu pašpārvaldes veidi rada "atkarīgu tiesnešu sistēmu neatkarīgā tiesu sistēmā", nepamatoti ietekmējot tiesu amatpersonas, piemēram, tiesu priekšsēdētājus vai tiesu pašpārvaldes iestāžu amatpersonas *tiesu sistēmā*.

97 Šķiet, ka šajā ziņā dalībvalstu pieņemtās pieejas ir diezgan atšķirīgas attiecībā uz pārkāpumu sekām uz tiesas sastāvu un līdzsvaru starp tiesībām uz tiesību aktos noteiktu tiesu un juridiskās noteiktības principu. Skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumus lietā *Simpson*/Padome, pārskatīšana, un *HG*/Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2019:977, 98.–104. punkts).

iztiesāšanas sastāva locekļu iecelšanu izlozes kārtā nav attiecināms uz visiem tiesu sastāviem un ka tas drīzāk ir izņēmums. Asociācija "Rumānijas tiesnešu forums" savos rakstveida apsvērumos lietā C-547/19 norādīja, ka tam, ka ne visi iztiesāšanas sastāva tiesneši tiek iecelti izlozes kārtā, nevajadzētu izraisīt šaubas par viņu objektivitāti [98].

156. Salīdzinoši kodolīga reakcija ir šāda: valsts kompetentajām iestādēm ir precīzi jānosaka, kas ir valsts standarts. Lai gan fakts, ka ne visi iztiesāšanas sastāva tiesneši tiek iecelti izlozes kārtībā, automātiski nenozīmē, ka trūkst objektivitātes, ja šāda prasība ir ietverta tiesību normā, to varētu likumīgi uzskatīt par noteikumu, kas saistīts ar tiesas sēdes sastāvu, uz kuru attiecas tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu. Definīcija attiecībā uz to, ko uzskata par tiesību aktos noteiktu tiesu, ir noteikta valsts tiesību aktos [99]. To var novērtēt tikai attiecībā uz tās tiesiskās kārtības prasībām, kura reglamentē attiecīgās tiesas izveidi un darbību [100], šajā gadījumā – Rumānijas tiesiskā kārtība. Ja ES tiesību aktos pamatotu un patiesu iespēju robežās tiek pieņemts [101], ka šādi jautājumi, kurus nenosaka ES tiesību akti, izraisa nacionālo diferenciāciju un daudzveidību, tad ir arī jāpieņem, ka šāds standarts ir jānosaka kompetentajam(-iem) nacionālajam(-iem) dalībniekam(-iem). Šīs Tiesas uzdevums nav būt par šķīrējtiesu valsts tiesību jautājumos.

c) Starpsecinājums

157. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz otro jautājumu lietā C-357/19 atbildēt šādi: situācijā, kas parasti ietilpst ES tiesību aktu piemērošanas jomā, bet nav tajā pilnībā noteikta, Hartas 47. panta otrā daļa neliedz valsts konstitucionālajai tiesai, piemērojot īstu un saprātīgu valsts konstitucionālo tiesību aizsardzības standartu un balstoties uz piemērojamo valsts tiesību normu interpretāciju, atzīt, ka valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvi nav izveidoti saskaņā ar tiesību aktiem.

3. Savienības finanšu interešu aizsardzība

158. Pirmais jautājums lietā C-357/19 ir par LESD 325. panta 1. punkta interpretāciju saistībā ar Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 pieņemšanu un sekām. Tas pats jautājums lietā C-357/19, kā arī jautājums lietā C-547/19 ir par LES 19. panta 1. punkta un 2. panta, kā arī Hartas 47. panta interpretāciju saistībā ar to pašu konstitucionālo lēmumu.

159. Šajā sadaļā es pievērsīšos iespējamiem jautājumiem, kas var ietekmēt Savienības finanšu interešu aizsardzību, pirms pievēršanās uzdoto jautājumu vispārīgākai un strukturālākai dimensijai šo secinājumu nākamajā sadaļā, kas ir vērsta uz šā lēmuma iespējamām sekām no tiesu neatkarības un tiesiskuma principu viedokļa.

98 Šī ieinteresētā puse piemin spriedumu, ECT, 2015. gada 15. septembris, *Tsanova-Gecheva* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2015:0915JUD004380012, 108. punkts, kurā ECT konstatēja, ka ECPAK 6. panta prasības nešķistu pārkāptas pat tad, ja piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva iecelšana nebūtu notikusi izlozes ceļā (fakts, par kuru pušu uzskati atšķīrās), jo nav citu elementu, kas liecinātu par objektivitātes trūkumu.

99 Skat. iepriekš šo secinājumu 139. punktu.

100 Attiecībā uz lietu iekšējo piešķiršanu skat., piemēram, 2003. gada 2. oktobra spriedumu *Salzgitter*/Komisija (C-182/99 P, EU:C:2003:526, 28.–36. punkts), 2009. gada 9. decembra rīkojumu *Marcuccio*/Komisija (C-528/08 P, EU:C:2009:761, 57.–60. punkts) vai 2014. gada 2. oktobra spriedumu *Strack*/Komisiju (C-127/13 P, EU:C:2014:2250, 50.–55. punkts).

101 Skat. iepriekš šo secinājumu 149. punktu.

160. Ar pirmo jautājumu lietā C-357/19, ciktāl tas attiecas uz LESD 325. panta 1. punktu un *PIF* konvencijas 1. panta 1. punktu un 2. panta 1. punktu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas pārliecināties, vai LESD 325. panta 1. punkts, kā arī *PIF* konvencija ir jāinterpretē tādējādi, ka tie ļauj valsts tiesai nepiemērot valsts konstitucionālās tiesas lēmumu, tādējādi izraisot galīgu lēmumu pārskatīšanu, kas potenciāli varētu ietekmēt lietas saistībā ar Savienības finanšu interesēm.

161. *PIF* konvencijas 2. panta 1. punktā noteiktais pienākums attiecībā uz tās 1. pantā aprakstītajām darbībām ir īpaša izpausme plašākiem un aptverošākiem pienākumiem, kas noteikti LESD 325. panta 1. punktā. Tomēr, tā kā diskusija šajā lietā bija saistīta ar LESD 325. panta 1. punkta piemērošanas jomu, es šajā analīzē aprobežošos ar pēdējo minēto tiesību normu. Galu galā, ir maz ticams, ka dalībvalstij saskaņā ar abiem instrumentiem noteikto pienākumu veids krasi atšķiras.

1) ES tiesiskais regulējums

162. Šis gadījums ilustrē problēmas, kas radušās, interpretējot LESD 325. panta 1. punktu, un praktiskās sekas, kas saistītas ar tā iespējamo pārkāpumu. Kā liecina nesenā judikatūra [102], šī ES primāro tiesību norma ietver sarežģītu pienākumu un seku kopumu, kad runa ir par līdzsvaru ar citām ES tiesību vērtībām un principiem, piemēram, pamattiesībām.

163. Kas attiecas uz LESD 325. panta 1. punktā noteiktajiem *pienākumiem*, Tiesas judikatūra ir samērā skaidra. LESD 325. panta 1. punktā dalībvalstīm tiek prasīts ar efektīviem un preventīviem pasākumiem cīnīties pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud Savienības finanšu intereses [103]. Dalībvalstis var brīvi izvēlēties sodus. Tomēr tām ir jānodrošina savu pienākumu efektīva izpilde, kas dažos gadījumos nozīmē krimināl sodu piemērošanu [104]. LESD 325. panta 1. punktā noteiktie pienākumi nebeidzas "kriminalizācijas" posmā: dalībvalstīm ir arī jānodrošina, ka citi materiāla vai procesuāla rakstura noteikumi (piemēram, kriminālprocesa [105] vai noilguma termiņi [106]) ļauj efektīvi sodīt par pārkāpumiem, kas apdraud Savienības finanšu intereses.

164. Procesuālo un institucionālo autonomiju, kas dalībvalstīm atvēlēta, lai cīnītos pret pārkāpumiem, kuri apdraud Savienības finanšu intereses, tomēr ierobežo tostarp efektivitātes prasība, kas paredz, lai sodi būtu efektīvi un atturoši [107].

165. Tomēr judikatūra atklāj zināmu sarežģītības pakāpi, pārbaudot valsts tiesību aktu *saderību* ar LESD 325. panta 1. punktu, to iekšējās *robežas* un praktiskās *sekas un tiesiskās aizsardzības līdzekļus*, ja rodas nesaderības situācija, jo īpaši valsts tiesu pienākums *atcelt* nesaderīgus valsts noteikumus [108].

[102] Spriedumi, 2015. gada 8. septembris, *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555); 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936); 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c. (C-612/15, EU:C:2018:392), un 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30).

[103] Skat., piemēram, spriedumu, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 30. punkts).

[104] Turpat, 33.–34. punkts un tajos minētā judikatūra.

[105] Spriedumi, 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c. (C-612/15, EU:C:2018:392, 55. punkts), un 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

[106] Spriedumi, 2015. gada 8. septembris, *Taricco* u.c. (C-105/14, EU:C:2015:555, 47. punkts), un 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 36. punkts).

[107] Šajā sakarā skat. spriedumu, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

[108] Kritiski skat. manus secinājumus lietās *Scialdone* (C-574/15, EU:C:2017:553, 137. un turpmākie punkti) un *Dzivev* (C-310/16, EU:C:2018:623, 65.–68. punkts).

2) Lietas dalībnieku argumentācija

166. Šajā lietā ne lietas dalībnieki, kas iesnieguši apsvērumus, ne iesniedzējtiesa nav apstrīdējušas valsts tiesību aktos paredzēto krimināls odu efektivitāti vai atturēšanas spēku attiecībā uz smagu krāpšanu vai citām nopietnām nelikumīgām darbībām, kas *per se* apdraud Savienības finanšu intereses. Jautājums drīzāk ir par to, vai Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 ir tāds, ka tam ir nelabvēlīga ietekme uz efektīvu krimināl vajāšanu un pārkāpumu sodīšanu, un tādējādi tas ir pretrunā LESD 325. panta 1. punktam.

167. Iesniedzējtiesa un prokurors uzskata, ka attiecīgais Konstitucionālās tiesas lēmums var nelabvēlīgi ietekmēt Savienības finanšu intereses. Šā argumenta pamatā būtībā ir apsvērums, ka Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 atceļ piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu pieņemtos galīgos spriedumus un tāpēc sodiem, kas piemēroti vairākos nopietnos krāpšanas gadījumos, var mazināt efektivitāti un atturēšanas spēku. Tas var ietekmēt Savienības finansiālās intereses, jo tas, no vienas puses, izraisa nesodāmības parādīšanos un, no otras puses, sistēmisku nesodāmības risku, piemērojot valsts noteikumus, kas saistīti ar noilguma termiņiem, ņemot vērā procesa sarežģītību un ilgumu līdz galīgā sprieduma pasludināšanai pēc atkārtotas izskatīšanas. Rezultātā Konstitucionālās tiesas lēmums būtu jāatzīst par nesaderīgu ar LESD 325. panta 1. punktu.

168. Komisija, uzskatīdama citādi, apgalvo, ka, ņemot vērā valsts tiesas pārbaudi, šī lieta neliecina par sistemātiskas nesodāmības seku esamību. Lai gan Komisija nonāk pie pretēja secinājuma, ir intriģējoši atzīmēt, ka tās pieeja, šķiet, ir balstīta uz tiem pašiem pamatiem kā iesniedzējtiesas un prokurora pieeja. Komisijas analīzes pamatā arī galvenokārt ir apsvērumi attiecībā uz "efektivitāti", ko mēra kā sistēmisko nesodāmību atkarībā no iespējamā skarto lietu skaita.

3) Analīze

i) Vai jāpiemēro pārbaude?

169. Interesanti, ka apskatāmo lietu dalībnieki (iesniedzējtiesa, prokurors un Komisija) atsaucas uz vienu un to pašu "pārbaudi", lai izdarītu pretējus secinājumus. Protams, viens vai vairāki dalībnieki var vienkārši kļūdīties. Tomēr ir arī iespējams, ka šāds rezultāts varētu liecināt par plašāku problēmu – iespējams, pati pārbaude nav nevainojama.

170. Kā ilustrē iesniegumi šajā lietā, LESD 325. panta 1. punkta pārkāpuma konstatēšanas pārbaude būtībā sastāvētu no valsts noteikuma, judikatūras vai prakses *seku* novērtēšanas. LESD 325. panta 1. punkta pārkāpums tiktu konstatēts, ja valsts pasākumu ietekme izraisītu sistemātiskas nesodāmības risku. To noteiktu pēc iespējamā skarto lietu skaita, pat ja kā papildu aspekti, kas jāņem vērā, tiek piedāvāti arī citi elementi, piemēram, konkrētā ietekme uz ES budžetu, attiecīgo lietu veids vai sarežģītība.

171. Saskaņā ar šo viedokli ar varbūt tikai nelielu pārspīlējumu LESD 325. panta 1. punkts nozīmētu absolūtu efektivitātes maksimumu, mērot pēc ienākošās naudas apjoma un notiesāto personu skaita, ja šāda nauda neienāktu. Normu savietojamības jautājums tiek samazināts līdz subjektīviem tiesas novērtējumiem par (empīrisko) ietekmi vēl nenoteiktā (bet *nozīmīgā*) gadījumu skaitā. Pamatojoties uz to, jebkuras valsts kriminālt iesību vai procedūras normas var selektīvi ignorēt, un ir lieki teikt – par sliktu apsūdzētajam. Turklāt, lai gan pamattiesības saglabā

būtisku nozīmi šādā pieejā, to aizsardzība, iespējams, var notikt tikai vēlāk, kā potenciāla robeža iespējai nepiemērot valsts pasākumus vai īstenot jaunizveidotu noteikumu, kaitējot tiesājamajam indivīdam.

172. Šī pieeja man šķiet problemātiska to pašu iemeslu dēļ, kas jau izklāstīti manos secinājumos lietā *Dzivev* [109].

173. Pirmkārt, vispārīgākā līmenī efektivitāti efektīvas atturēšanas nozīmē LESD 325. panta 1. punkta kontekstā vai jebkur citur ES tiesību aktos [110] nevar saprast kā absolūtu vērtību, kas ir svarīgāka par visiem citiem apsvērumiem. LESD 325. panta 1. punktā patiešām ir atsauce uz dalībvalstīm noteiktiem pienākumiem, kas vērsti uz efektivitāti. Tomēr to caurstrāvo arī spēcīgs institucionālās un procesuālās autonomijas elements, kam vajadzētu būt sākumpunktam. Šajā būtībā bezgalīgajā struktūrā efektivitāte nevar būt vienīgais elements, kas jāņem vērā, analizējot *saderību*. Ja efektivitāte tiek pilnībā novērtēta, pilnīgi visus rezultātus varētu attaisnot – jebkuru valsts noteikumu, kas kavē notiesāšanu, var atzīt par nesaderīgu ar LESD 325. panta 1. punktu. Tā nav recepte efektīvai tiesību aktu izpildei, bet gan individuālai patvaļai un strukturālam haosam, ko rada ES tiesību akti.

174. Otrkārt, tāpēc ir būtiski, lai potenciāli neierobežotais "efektivitātes" arguments būtu līdzsvarots ar citiem ES tiesību aktu noteikumiem, principiem un vērtībām, tostarp pamattiesībām vai likumību. Tam jānotiek *jau saderības novērtēšanas posmā* [111]. Likumība vai pamattiesības vienkārši nenāk vēlāk kā iespējams (bet bieži vien neērts) ierobežojums. Tās ir daļa no vienas un tās pašas noteikumu kopas vienā un tajā pašā ES tiesiskajā sistēmā, un tiem ir vienāds svars un nozīme.

175. Tiesa šo izpratni apstiprināja lietā M.A.S. un lietā *Dzivev*, norādot, ka "pienākums nodrošināt Savienības līdzekļu efektīvu iekasēšanu neatbrīvo valstu tiesas no Hartā garantēto pamattiesību un Savienības tiesību pamatprincipu obligātas ievērošanas" [112], tostarp "no likumības un tiesiskuma principu obligātās ievērošanas, kas ir viena no galvenajām vērtībām, uz kurām ir balstīta Savienība, kā tas ir apliecināts LES 2. pantā" [113].

176. Patiesi, lietā *Dzivev* Tiesa, *pat neuzsākot* novērtējumu par to, vai attiecīgie noteikumi daudzos gadījumos izraisīja nesodāmību, atzīmēja, ka ES tiesību akti nevar prasīt valsts tiesai atcelt valsts procesuālo noteikumu, pat ja tas palielinātu krimināltvajāšanas efektivitāti, tādējādi ļaujot sodīt par neatbilstību ES tiesību aktiem, ja šāds procesuāls noteikums precīzi atspoguļo prasības, kas saistītas ar pamattiesību aizsardzību [114]. Jebkurā gadījumā, pat ja tas tā būtu, iespējams, citā scenārijā, pienākums grozīt attiecīgo valsts noteikumu un tādējādi novērst LESD 325. panta 1. punkta nepareizo vai nepilnīgo piemērošanu būtu galvenokārt valsts likumdevējam [115].

109 C-310/16, EU:C:2018:623, 121.–127. punkts.

110 Citus piemērus skat. ģenerāladvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumos lietā *Deutsche Umwelthilfe* (C-752/18, EU:C:2019:972, 81.–84. lpp.) vai arī manos secinājumos lietā *Nemec* (C-256/15, EU:C:2016:619, 64. punkts).

111 Mani secinājumi lietā *Dzivev* (C-310/16, EU:C:2018:623, 122. un 123. punkts).

112 Spriedums, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 33. punkts). Šajā sakarā skat. arī spriedumus, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 52. punkts), un 2018. gada 5. jūnijs, *Kolev* u.c. (C-612/15, EU:C:2018:392, 68. un 71. punkts).

113 Spriedums, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 34. punkts).

114 Skat. spriedumu, 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 35.–39. punkts).

115 Šajā sakarā skat. spriedumus, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 41. punkts), un 2019. gada 17. janvāris, *Dzivev* u.c. (C-310/16, EU:C:2019:30, 31. punkts).

177. Treškārt, ciktāl tas attiecas uz valsts noteikumu iespējamās nesaderības ar LESD 325. panta 1. punktu pārbaudes būtību un kritērijiem, es uzskatu, ka šāds novērtējums būtu jāveic tāpat, kā tiktu veikts jebkurš cits novērtējums par (ne)saderību ar ES tiesību aktiem. Pārbaudei jābūt par noteikumu *normatīvo* saderību, nevis kādam empīriskam, *statistiskam* (nenoteikta) iesaistīto gadījumu skaita pētījumam [116].

178. Tiesām statistika parasti nepadodas. Analīzes veidam, ko Tiesa noteikusi valsts tiesām *Taricco* lietā, ir vajadzīgi pamatoti pierādījumi, iespējams, kopā ar īpašu uz ietekmi vērstu perspektīvu analīzi. Šķiet, ka tas pilnībā pārsniedz to, ko saprātīgi varētu prasīt valsts tiesnese, noteikti no zemākas instances tiesas, kurai, protams, varētu būt vispārējs priekšstats par citām izskatīšanā esošajām lietām vai par strukturāliem jautājumiem, ar kuriem saskaras viņas tiesību joma, bet galvenokārt viņa ir aicināta izspriest attiecīgo lietu. Turklāt, izņemot tipisku šādu pierādījumu trūkumu, jebkurš šāds iznākums, visticamāk, būs dziļi netiešs, atkarīgs no tādiem nozīmīgiem aspektiem kā iespējamais lietu skaits, kas attiecīgajā brīdī tiek izskatīti jurisdikcijā un kas laika gaitā var mainīties, un to diez vai var uzskatīt par būtisku atskaites punktu, lai novērtētu valsts noteikumu vai prakses saderību ar ES tiesībām [117].

179. Diskusija šajās lietās spilgti ilustrē šīs problēmas. Iesākumā jāsaka – nav skaidrības par to, kas tieši ir *ievērojams* skaits gadījumu, kurš var nozīmēt *strukturālu* nesodāmību. Vairāk nekā 10 %? Vairāk nekā 25 %? Vairāk nekā 40 %? Tas, protams, liek dažādiem dalībniekiem iegūt atšķirīgus rezultātus, pat ja tiek izmantota viena un tā pati pārbaude [118]. No vienas puses, tā kā visas šīs lietas faktiski ir *ICCJ* rīcībā, šķiet, ka daži dati faktiski ir pieejami. Lietā C-357/19, kā Rumānijas valdība paskaidroja savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, šķiet, ka *ICCJ* ir pieejama diezgan detalizēta un pilnīga statistika [119]. No otras puses, tas parasti nenotiek ar citām tiesām, kuras tāpat var lūgt piemērot LESD 325. panta 1. punktu. Pirmā apelācijas sūdzības iesniedzēja lietā C-357/19 savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem norāda, ka valsts tiesām nav daudz iespēju analizēt nesodāmības sistēmisko risku attiecībā uz izmērāmu vai nosakāmu skarto lietu skaitu, jo tās ir atbildīgas tikai par atsevišķu lietu izlemšanu. Šādos apstākļos pārbaude, kuras pamatā ir skarto lietu skaits vai iespējamais skaits, varētu radīt "atbilstības" analīzes atkarību no statistiskās informācijas pieejamības un kvalitātes, kas savukārt diezgan vienkārši izraisītu valsts procesuālo noteikumu nekonsekventu piemērošanu vai drīzāk nepiemērošanu krimināltiesību lietās.

180. Kopumā attiecīgajai pārbaudei, lai konstatētu LESD 325. panta 1. punkta pārkāpumu, vajadzētu attiekties vienkārši uz to, vai valsts noteikums, judikatūra vai prakse no *normatīvā* viedokļa apdraud efektīvu Savienības finanšu interešu aizsardzību *neatkarīgi no* to faktiskās izmērāmās ietekmes uz *skarto lietu skaitu*.

181. Veicamā novērtējuma elementi ir: pirmkārt, normatīvais un sistemātiskais attiecīgo noteikumu satura novērtējums; otrkārt, to mērķis, kā arī nacionālais konteksts; treškārt, to pamatoti uztveramās vai paredzamās praktiskās sekas, kas izriet no šādu noteikumu interpretācijas vai piemērošanas prakses (tādējādi neatkarīgi no faktiski vai potenciāli skarto lietu skaita statistiskā novērtējuma); ceturtkārt, pamattiesības un likumība ir daļa no iekšējā līdzsvara

116 Mani secinājumi lietā *Dzivev* (C-310/16, EU:C:2018:623, 129. punkts).

117 Šā novērtējuma problemātisko būtību varētu uzsvērt, tikai domājot par otru pusi, t.i., par iespējamām juridiskām konsultācijām, kuras krimināllietas advokātam ir jāsniedz klientei, atbildot uz jautājumu par to, vai šajā gadījumā piemērojamie valsts tiesību akti ir saderīgi ar ES tiesību aktiem: "Nezinu, atkarīgs no virzības pārējās lietās."

118 Skat. iepriekš šo secinājumu 167.–168. punktu.

119 Minētā valdība ir paskaidrojusi, ka *ICCJ* ar 2020. gada marta vēstuli ir paziņojusi attiecīgo informāciju un statistiku, kas tostarp attiecas uz Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018 un Nr. 17/2019 ietekmi uz *ICCJ* darbību, skarto lietu skaitu, to lietu skaitu, kuras ietekmēja Savienības finanšu intereses, nodarītajiem zaudējumiem, tiesvedības ilgumu un to lietu skaitu, kurās pastāvēja nesodāmības risks.

LESD 325. panta 1. punktā noteiktās materiāltiesiskās prasības interpretācijā, *novērtējot* valsts noteikumu un prakses *saderību* ar šo tiesību normu. Patiešām, pamattiesības un likumības princips nav tikai "koriģējoši" elementi, kas galu galā var ierobežot (*ex post*) šīs tiesību normas praktiskās sekas. Tiem ir nozīme jau LESD 325. panta 1. punkta materiāltiesiskā satura interpretācijā, veidojot tā *iekšējās* robežas attiecībā uz saprātīgi iedomājamu šīs tiesību normas interpretāciju. Tomēr visām šajā sakarā izvirzītajām valsts bažām par likumības aizsardzību un augstāku pamattiesību valsts līmeņa aizsardzību ir jāatspoguļo pamatotas un patiesas rūpes par augstāku pamattiesību aizsardzību. Turklāt to iespējamajai ietekmei uz LESD 325. panta 1. punktā aizsargātajām interesēm jābūt samērīgai.

182. Visbeidzot, gadījumos, kad šie apsvērumi var izraisīt valsts noteikumu vai prakses neatbilstību LESD 325. panta 1. punktam, nākamais jautājums ir par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un sekām katrā atsevišķā gadījumā. Īpaša nozīme šādos gadījumos, it īpaši kriminālprocesā, ir tam, vai ir kādi citi apsvērumi, kas neļautu šādu neatbilstības paziņojumu efektīvi piemērot, tādējādi kaitējot personām pamatlietā.

183. Šajā pēdējā posmā skatpunkts mainās. Savienības strukturālās intereses vairs netiek salīdzinātas ar valsts autonomiju un pieļaujamo daudzveidības pakāpi, bet tām jābūt vienlīdz līdzsvarotām ar attiecīgo personu individuālajām tiesībām atsevišķā gadījuma kontekstā. Lai gan šā līdzsvara konstatēšana galvenokārt patiesi ir valsts tiesu uzdevums, piemērojot Tiesas sniegtos norādījumus, Tiesas pamatojumam ir jāpaver ceļš šādu atsevišķu objektīvu risinājumu nodrošināšanai valsts līmenī.

184. Rezumējot iepriekš teikto, paziņojumam par nesaderību, kas panākts individuālas lietas ietvaros, nav obligāti jāpieprasa, lai tā rezultātā jaunais tiesību noteikums attiecīgajā gadījumā būtu piemērojams arī pamatlietā. No strukturālā viedokļa šāds rezultāts neapdraud ne ES tiesību aktu efektivitāti, ne prioritāti. Turklāt, runājot pragmatiskāk, ja šķiet, ka noteikta prakse valsts līmenī patiešām tiek uzskatīta par tādu, kas nelabvēlīgi ietekmējusi Savienības finanšu intereses, saskaņā ar LESD 258. pantu Komisijas rīcībā patlaban ir spēcīgs instruments, lai atgūtu summas, kuras dalībvalsts maksā ES budžetā, indivīdu pamattiesību aizsardzībai valsts līmenī nekļūstot par papildu kaitējumu procesā [120].

ii) Piemērošana konkrētajā gadījumā

185. Vērtējot pēc šo secinājumu 181. punktā iepriekš izklāstītajiem kritērijiem, šķiet, ka Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 neapdraud efektīvu Savienības finanšu interešu aizsardzību.

186. Pirmkārt, no minētā lēmuma satura normatīvā un sistemātiskā vērtējuma viedokļa ir jāatzīmē, kā to norādīja pirmais un ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs, ka Konstitucionālās tiesas Lēmums Nr. 685/2018 nerada jaunus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kā arī nemaina jau esošo tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēmu. Tas patiešām nekādā veidā nav īpaši paredzēts LESD 325. panta 1. punkta izpildei. Ar šo lēmumu vienīgi tika konstatēts tiesisko standartu pārkāpums attiecībā uz iztiesāšanas sastāvu, kas LESD 325. panta 1. punkta ietvaros kopumā ietekmē arī valsts procedūras. Tas ļāva dalībniekiem iesniegt ārkārtas apelācijas sūdzību, kas jau ir likumīgi paredzēta Krimināprocesa kodeksā. Jāatzīmē, ka ierobežotie gadījumi šādu ārkārtas apelācijas sūdzību pieļaušanai ir minēti šā kodeksa 426. panta 1. punktā, kura d) apakšpunktā ir tieša

[120] Skat. 2019. gada 31. oktobra spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (C-391/17, EU:C:2019:919), kas Komisijai pavēra iespēju pieprasīt precīzas ES budžetam nodarītās kaitējuma summas tieši pārkāpumu procedūrās.

atsauce uz situāciju, "kad apelācijas tiesas sastāvs ir prettiesisks…". Iespēja pārskatīt galīgos lēmumus, pamatojoties uz iztiesāšanas sastāva nelikumību, vairākās dalībvalstīs nav neparasts risinājums [121].

187. Otrkārt, attiecībā uz Lēmuma Nr. 685/2018 mērķi, kā arī valsts kontekstu nekas Tiesā neliecina par to, ka konkrētā lēmuma mērķis bija apiet vai graut tiesiskos instrumentus, kas ir pieejami cīņai pret korupciju, vai apdraudēt Savienības finanšu interešu aizsardzību. Es vēlētos skaidri uzsvērt šo punktu jau šajā posmā: nav objektīvu, pamatotu argumentu par parasto procedūru instrumentālu izmantošanu vai drīzāk – ļaunprātīgu izmantošanu [122].

188. Treškārt, kā atzīmē Komisija, Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 iespējamās praktiskās sekas ir ierobežotas laikā. Minētais lēmums galvenokārt ir piemērojams izskatāmajām vai turpmākajām lietām. Attiecībā uz minētā lēmuma piemērošanu *slēgtajām* lietām to dalībnieki var iesniegt šo ārkārtas apelācijas sūdzību tikai tad, ja ārkārtas apelācijas sūdzības iesniegšanas laikposms vēl nav beidzies. Tomēr saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 428. panta 1. punktu šī iespēja zaudē spēku 30 dienu laikā no dienas, kad tiek paziņots par apelācijas tiesas lēmumu.

189. Turklāt, kā to atbilstoši atzīmēja arī Komisija un otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19, apelācijas tiesas nolēmuma atcelšana Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 piemērošanas rezultātā neizraisa kriminālprocesa pārtraukšanu, bet tikai atkārtoti atsāk vienu procesa posmu. Turklāt atkārtota atsākšana nebūt nenozīmē reversu: tieši tādu pašu rezultātu, protams, var sasniegt vēlreiz, šoreiz pareizi izveidots iztiesāšanas sastāvs. Visbeidzot, iespējamā kavēšanās, visticamāk, neizraisīs kriminālvajāšanas noilgumu. Saskaņā ar valsts tiesas pārbaudi Kriminālkodeksa 154. un 155. pantā paredzētais noilguma režīms, šķiet, nerada nepamatotas sekas, ņemot vērā noilguma termiņu ilgumu, kā arī noteikumus, kas reglamentē šādu termiņu pārtraukumu cēloņus un sekas, ieskaitot to augstāko robežu [123].

190. Ceturtkārt, kā apgalvoja pirmais, otrais un ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-357/19, saistībā ar bažām par tiesas iekšējās neatkarības principu nevar neņemt vērā to, ka Konstitucionālās tiesas Lēmuma Nr. 685/2018 pamatojums ir balstīts uz pamattiesības uz taisnīgu tiesu, jo īpaši tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu [124].

191. Vai šādus apsvērumus var izvirzīt saistībā ar LESD 325. panta 1. punktu, kas ierobežo apsvērumus saistībā ar valsts līmenī piemērojamu kriminālo sankciju efektīvu atturošo iedarbību?

192. Manuprāt, saskaņā ar lietām M.A.S. un *Dzivev* šos apsvērumus ne tikai drīkst izvirzīt, bet tie ir arī jāpieņem. Arī šajā gadījumā, ja lietā M.A.S. valstu konstitucionālajām problēmām jomā, kuru nenosaka ES tiesību akti (noilguma termiņi tajā laikā), bija atļauts ierobežot pienākumu *atcelt*

121 Piemēram, attiecībā uz pārkāpumiem tiesnešu iecelšanā skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumus lietā *Simpson*/Padome, pārskatīšana, un *HG*/Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2019:977, 98.–104. punkts).

122 Tādā ziņā, kā tas bija paredzēts manu *AFJR* secinājumu 243. punktā, no kura izriet, ka uz papīra uzrakstītie noteikumi slēpj pavisam citu realitāti. Tas, protams, varētu ietvert situāciju, kurā noteikti vispārīgi, objektīvi procesi tiktu ļaunprātīgi izmantoti atsevišķu personu grupas personiskajiem mērķiem.

123 Skat. iepriekš noilguma noteikumus, kas izklāstīti šo secinājumu 15. un 16. punktā.

124 Skat. iepriekš šo secinājumu 127.–128. punktu.

valsts noteikumus, kas ir materiāltiesiski nesaderīgi ar LESD 325. panta 1. punktu [125], tam tāpat vēl jo vairāk jābūt attiecībā uz novērtējumu vienu soli iepriekš, proti, pārbaudot *saderību* starp valsts tiesību aktiem, judikatūru un praksi, no vienas puses, un ES tiesībām, no otras puses [126].

193. Pārējā daļā šeit veicamā analīze pēc būtības ir tā pati, kas iepriekš tika veikta standarta kontekstā saskaņā ar Hartas 47. panta otro daļu [127]. Vienkāršāk sakot, ES tiesību akti (tieši) neparedz nekādus noteikumus par to, kā veidojami iztiesāšanas sastāvi valsts līmenī. Šajā pieļaujamās daudzveidības kontekstā Rumānijas sistēma, šķiet, aptver stingrāku redzējumu par to, kāds ir vajadzīgais standarts attiecībā uz tiesību aktos noteiktu tiesu un tā pārkāpuma sekas. Šīs bažas, šķiet, ir pamatotas un patiesas, atspoguļojot tikai nedaudz atšķirīgu līdzsvaru starp attiecīgajām vērtībām.

194. Noslēgumā vēlreiz uzsvēršu "pamatotus un patiesus" elementus saistībā ar LESD 325. panta 1. punktu, kā arī šajā ziņā augstāku valsts aizsardzības standartu saskaņā ar Hartu. Šādi formulētam valsts noteikumam jāatspoguļo patiesas rūpes, kas pamatoti veicinās valsts pamattiesību un vērtību aizsardzību un būs pieņemamas (principā ne vienmēr pēc pakāpes un specifiska formulējuma) kā vērtība Savienībā, pamatojoties uz tiesiskuma, demokrātijas un cilvēka cieņas principiem.

195. Protams, to, kas ir valsts (konstitucionālais) standarts, vienmēr būs jādefinē kompetentajiem valsts dalībniekiem. Tomēr tas, ka Tiesa nevar neatzīt šo definīciju, nenozīmē, ka tai ir jāpieņem viss tās saturs, jo īpaši, ja tas tiek izmantots kā ES tiesību aktu ierobežojums vai izņēmums, tostarp LESD 325. panta 1. punkta ietvaros.

iii) Starpsecinājums

196. Jāsecina, ka pirmais jautājums lietā C-357/19, ciktāl tas attiecas uz LESD 325. panta 1. punktu (kā arī, iespējams, uz *PIF* konvencijas 1. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktu un 2. panta 1. punktu, bet tas jāpārbauda valsts tiesai), ir jāatbild tādā nozīmē, ka šīs tiesību normas ir jāinterpretē tādējādi, ka tās neliedz ar valsts konstitucionālās tiesas lēmumu pasludināt par nelikumīgu valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvu, pamatojoties uz to, ka ir pārkāptas tiesības uz objektīvu tiesu, tādējādi radot apstākļus, kādos ir atļauta ārkārtas prasību celšana par galīgajiem spriedumiem.

4. Tiesu neatkarības princips

197. Ar pirmo jautājumu lietā C-357/19, ciktāl tas attiecas uz LES 19. panta 1. punktu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai šī tiesību norma, kas liedz ar Konstitucionālās tiesas ("iestāde ārpus tiesu sistēmas") lēmumu pieņemt tādu lēmumu kā Lēmums Nr. 685/2018. Lietā C-547/19 uzdotajā jautājumā līdzīgi (kaut arī šeit Konstitucionālā tiesa tiek dēvēta par "iestādi, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav tiesu iestāde") tiek vaicāts, vai LES 2. pants un 19. panta 1. punkts, kā arī Hartas 47. pants liedz Konstitucionālās tiesas iejaukšanos attiecībā uz veidu, kādā augstākā tiesa iztiesāšanas sastāvu sastāva ietvaros ir interpretējusi piemērotu par Konstitūciju zemāka ranga tiesību aktu.

125 Spriedums, 2017. gada 5. decembris, M.A.S. un M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 47. punkts).

126 Skat., piemēram, spriedumus, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. un 36. punkts); 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 60. un nākamie punkti), un 2019. gada 29. jūlijs, *Funke Medien NRW* (C-469/17, EU:C:2019:623, 28. un nākamie punkti).

127 Skat. iepriekš šo secinājumu 146.–156. punktu.

198. Jāuzsver, ka, manuprāt, Tiesas uzdevums nav vispārīgi novērtēt valsts (tiesu) iestāžu struktūru un kompetences. Izņemot ārkārtējos un neveiksmīgos scenārijus, kad visa tiesu iestāde (vai pat tiesu sistēmas daļas) vairs neatbilst tiesiskuma sistēmiskajām prasībām un tādējādi vairs nevar tikt dēvēta par neatkarīgu tiesu un kad valsts tiesu dalībnieka institucionāla analīze kļūst neizbēgama, Tiesa savā analīzē vienmēr ir apskatījusi tikai ar būtiskos jautājumus, kurus izvirzījusi iesniedzējtiesa. Ir taisnība, ka šādas diskusijas laikā netieši var tikt apšaubīts citas, pat augstākas instances tiesu iestādes iepriekšējais lēmums tajā pašā tiesību sistēmā. Tomēr šīs diskusijas priekšmets vienmēr ir bijis galvenokārt šā lēmuma saturs, nevis abstrakts kompetences novērtējums vai valsts iestādes, kas to izdevusi, vispārējās pilnvaras.

199. Šo secinājumu mērķis iepriekšējās sadaļās bija ievērot šo tradīciju [128]. Tomēr, tā kā ģenerāladvokāta pienākums ir pilnībā palīdzēt Tiesai visu iespējamo attiecīgās lietas dimensiju izpētē, es piedāvāju arī dažus, patiešām diezgan kodolīgas piezīmes par plašākiem, institucionāliem jautājumiem, ko izvirzījusi iesniedzējtiesa.

200. Ņemot vērā iesniedzējtiesas paustās bažas (1), pēc dažiem vispārīgiem apsvērumiem par ES tiesisko regulējumu (2) es izvērtēšu, vai Hartas 47. panta otrajā daļā un LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā nostiprinātās prasības attiecībā uz tiesu neatkarību liedz piemērot Konstitucionālās tiesas Lēmumu Nr. 685/2018 (3).

1) Problēmas, uz kurām norādījusi iesniedzējtiesa

201. Iesniedzējtiesa savos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu norāda uz dažādām problēmām, kas saistītas ar Konstitucionālās tiesas statusu un sastāvu kopumā (i), tās īpašo kompetenci attiecībā uz konstitucionāla rakstura juridisku konfliktu konstatēšanu un šīs kompetences īpašo izmantošanu Lēmuma Nr. 685/2018 pieņemšanas procesā (ii), kā arī šā lēmuma ietekmi uz tiesiskās drošības principu (iii).

202. Pirmo problēmu, kas ir saistīta ar Konstitucionālās tiesas statusu un stāvokli, iesniedzējtiesa sīkāk izskaidro savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-547/19. Tā norāda, ka Konstitucionālā tiesa nav tiesu iestāde, jo tā neietilpst tiesu sistēmā. Politiskajiem apsvērumiem ir svarīga nozīme tās locekļu iecelšanā. Rumānijas Konstitūcijas 142. panta 3. punktā ir paredzēts, ka no deviņiem Konstitucionālās tiesas locekļiem "trīs tiesnešus ieceļ Deputātu palāta, trīs – Senāts un trīs – Rumānijas prezidents".

203. Otrā problēma, kas arī ir iztirzāta lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-547/19, ir saistīta ar Konstitucionālās tiesas kompetenci konstatēt konstitucionāla rakstura kolīzijas esamību. Tas ietver gan iestādes, kuras ir pilnvarotas sākt šādu procedūru, gan šādas procedūras ietekmi uz tiesu varas kompetenci.

204. No vienas puses, iesniedzējtiesa atzīmē, ka saskaņā ar Rumānijas Konstitūcijas 146. panta d) punktu procedūra par konstitucionāla rakstura kolīzijas esamības konstatēšanu var tikt uzsākta tikai pēc Rumānijas prezidenta, viena no abu palātu priekšsēdētāja, premjerministra vai *CSM* priekšsēdētāja lūguma. Izņemot *CSM* priekšsēdētāju, pārējās iesaistītās personas ir politiskas struktūras. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, pievienojot šo aspektu politiskajam elementam, kas ietekmē Konstitucionālās tiesas locekļu iecelšanu, tiek radīti priekšnoteikumi intervences riskam politiskos nolūkos vai politiski ietekmīgu personu interesēs. Šķiet, iesniedzējtiesa uzskata, ka šo apdraudējumu ilustrē fakts, ka premjerministra uzsāktā procedūra, kuras rezultātā tika pieņemts

[128] Skat. iepriekš šo secinājumu 119. punktu.

Lēmums Nr. 685/2018, notika brīdī, kad Deputātu palātas priekšsēdētājam, kuram bija arī valdības partijas priekšsēdētāja amats, bija apsūdzētā statuss kādā krimināllietā, kas reģistrēta krimināllietām izveidotās piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāva kancelejā.

205. No otras puses, attiecībā uz konstitucionāla rakstura kolīzijas konstatēšanas īpašās procedūras ietekmi uz tiesu varas neatkarību iesniedzējtiesa paskaidro, ka starp "tikai likumības jautājumiem" ir neskaidra atšķirība, kurai būtu jāietilpst parasto tiesu jurisdikcijā, un "konstitucionāla rakstura kolīzija", par kuru var lemt Konstitucionālā tiesa. Iesniedzējtiesa atzīmē, ka tiesību aktiem pretrunā esošs tiesas lēmums ir prettiesisks lēmums un tiesību aktiem pretrunā esošs administratīvs akts ir prettiesisks akts, nevis "konstitucionāla rakstura juridiskas kolīzijas ar leģislatīvo varu" izpausme. Tiesiskās aizsardzības līdzekļiem šādos gadījumos jābūt pārsūdzības līdzekļu izmantošanai vai, atkarībā no situācijas, administratīvas sūdzības iesniegšanai.

206. Attiecībā tieši uz Lēmuma Nr. 685/2018 pieņemšanu iesniedzējtiesa norāda, ka interpretāciju, ko *ICCJ* padome pieņēma savā Lēmumā Nr. 3/2014, veicināja tiesību akta neskaidrība. Tādējādi to nevarēja uzskatīt par apzinātu likumdevēja gribas noliegšanu. Šajā saistībā Konstitucionālā tiesa tikai iebilda pret *ICCJ* sniegto tiesību akta neskaidro tiesību normu interpretāciju. Tādēļ iesniedzējtiesa uzskata, ka Konstitucionālās tiesas veiktā *ICCJ* darbības likumības pārbaude, kā arī fakts, ka Konstitucionālā tiesa lika *CSM* rīcībā nodot pilnvaras, kas saskaņā ar tiesību aktiem piederēja *ICCJ*, var nelabvēlīgi ietekmēt ne tikai tiesnešu neatkarību, bet arī paša tiesiskuma pamatus.

207. Trešā problēma attiecas uz minētā lēmuma ietekmi uz juridiskās noteiktības principu. Iesniedzējtiesa savā lūgumā lietā C-357/19 vispārīgāk norāda, ka tiesu neatkarības un juridiskās noteiktības principi liedz piešķirt Lēmumam Nr. 685/2018 saistošas sekas attiecībā uz lēmumiem, kuri jau ir kļuvuši galīgi kopš Konstitucionālās tiesas lēmuma pieņemšanas dienas, ja nav nopietna pamatojuma, kas liek apšaubīt tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu attiecīgajās lietās. Interpretācija, kuru ir sniegusi *ICCJ* administratīvā komiteja un kura ir pārņemta noteikumos par *ICCJ*, un kura ir neapstrīdami un vienprātīgi apstiprināta [valsts] tiesu praksē, nav uzskatāma par pamatotu iemeslu, lai attaisnotu minētās sekas.

2) ES tiesiskais regulējums

208. Tiesu sistēmas struktūra un organizācija ietilpst dalībvalstu kompetencē saskaņā ar institucionālās autonomijas pamatprincipu [129]. Tas ietver konstitucionālās tiesas izveidi un darbību. No tiesu neatkarības principa neizriet, ka dalībvalstīm būtu pienākums ievērot konkrētu konstitucionālo modeli, kas regulē dažādu valsts varas atzaru attiecības un mijiedarbību [130], protams, ar nosacījumu, ka tiek saglabāts zināms valsts varas dalīšanas pamatlīmenis (kas ir būtisks tiesiskuma ievērošanai) [131].

209. Strukturējot tiesu iestādes un procedūras, dalībvalstīm turklāt ir pienākums ievērot Savienības tiesības, proti, dalībvalsts saistības, kas izriet no Hartas 47. panta, kura piemērošanas joma un saturs ir jāinterpretē ECPAK 6. panta 1. punkta kontekstā, kā arī LES 19. panta 1. punkta

[129] Skatīt manu *AFJR* secinājumu 227.–232. punktu.

[130] Šajā sakarā skat. Hartas 47. panta otro daļu, spriedumu, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 130. punkts un tajā minētā judikatūra).

[131] Turpat, 124.–126. punkts un tajos minētā judikatūra.

otrās daļas kontekstā [132]. Tomēr nav iepriekš pieņemta vai vienreizēja derīga modeļa vai sistēmas. Tiesas judikatūrā tā vietā ir mēģināts noteikt minimālās prasības, kuras valsts sistēmām ir jāizpilda. Šīs prasības ir saistītas ar tiesu neatkarības *iekšējiem* un *ārējiem* aspektiem, kā arī *objektivitātes* prasībām, kas izriet no ECT judikatūras.

210. Tieši no tiesu neatkarības *ārējā* elementa, kas ir cieši saistīta ar objektivitāti, izriet prasība, lai "attiecīgā struktūra pildītu savas funkcijas pilnīgi autonomi, nebūdama pakļauta nekādai hierarhiskai saiknei vai subordinācijai attiecībā pret kādu un nesaņemot jebkādas izcelsmes rīkojumus vai instrukcijas, tādējādi būdama *aizsargāta pret ārēju iejaukšanos vai spiedienu*, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās locekļu spriešanas neatkarību un ietekmēt viņu lēmumus" [133]. Minētais aptver ne tikai tiešu ietekmi norāžu veidā, bet arī "netiešākas ietekmes formas, kas varētu iespaidot attiecīgo tiesnešu lēmumus" [134].

211. Tiesa, atsaucoties uz ECT judikatūru attiecībā uz ECPAK 6. panta 1. punktu, ir norādījusi, ka, lai izvērtētu "neatkarības" elementu, ir jāņem vērā tostarp tādi būtiski elementi kā *tiesnešu iecelšanas kārtība un pilnvaru laiks*, aizsardzības pret ārēju spiedienu esamība, kā arī tas, vai attiecīgā iestāde tiek uztverta kā neatkarīga iestāde, ņemot vērā to, ka runa ir par paļāvību, kas jebkurai tiesai ir jāiedveš indivīdos demokrātiskā sabiedrībā [135].

212. Tas (doktrīna par to), vai tiesa tiek uztverta kā neatkarīga iestāde, ir svarīgs objektivitātes vērtējuma elements, atbilstoši kuram ir jānoskaidro, vai neatkarīgi no konkrēta tiesneša rīcības pastāv konkrēti pārbaudāmi fakti, kuri ļauj šaubīties par viņa objektivitāti [136]. Jo īpaši attiecībā uz tiesnešu iecelšanu ir jāpārliecinās, ka šādu lēmumu pieņemšanas materiāltiesiskie nosacījumi un procesuālā kārtība ir tādi, kas neļauj radīt attiecīgajām personām nekādas pamatotas šaubas par minēto tiesnešu spēju pretoties ārējiem faktoriem un to neitralitāti attiecībā uz tiesā izsveramajām interesēm, tiklīdz tie tiek iecelti par tiesnešiem" [137].

213. Tomēr, lai pārbaudītu šā sliekšņa sasniegšanu, Tiesa ir atbalstījusi vispārēju analīzi, kurā ņemti vērā elementi, kas saistīti ar institucionālo struktūru, tiesisko regulējumu un praktisko īstenošanu. Šajā saistībā Tiesa ir konstatējusi, ka, piemēram, tikai tas, ka izpildvaras vai likumdevējas iestādes piedalās tiesnešu iecelšanas procesā, nerada pakļautības attiecības, ja pēc iecelšanas tiesneši nav pakļauti spiedienam un nesaņem nekādus norādījumus, veicot savus amata pienākumus [138].

[132] Šajā sakarā skat. spriedumus, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 52. punkts), un 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 115. punkts).

[133] Turpat, 121. punkts un tajā minētā judikatūra. Mans izcēlums.

[134] Turpat, 125. punkts un tajā minētā judikatūra.

[135] Spriedums, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 127. punkts), kas šajā ziņā atsaucas uz ECT, 2011. gada 21. jūnijs, *Fruni* pret Slovākiju, CE:ECHR:2011:0621JUD000801407, 141. punkts, un ECT, 2018. gada 6. novembris, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* pret Portugāli, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, 144. punkts un tajā minētā judikatūra.

[136] Spriedums, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 128. punkts), kas šajā ziņā atsaucas uz ECT, 2003. gada 6. maijs, *Kleyn* u.c. pret Nīderlandi, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, 191. punkts un tajā minētā judikatūra, un ECT, 2018. gada 6. novembris, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* pret Portugāli CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, 145., 147. un 149. punkts un tajos minētā judikatūra.

[137] Spriedums, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 134. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Simpson* un *HG*/Padome un Komisija, pārskatīšana (C-542/18 RX-II un C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

[138] Šajā sakarā skat. spriedumus, 2019. gada 19. novembris, *A. K. u.c.* (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 133. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 54. punkts).

214. Tiesa ir konstatējusi, ka "valsts tiesas neatkarība, tostarp attiecībā uz apstākļiem, kādos notiek tās locekļu iecelšana, ir jāizvērtē, ņemot vērā visus atbilstošos faktorus" [139]. Tas nozīmē, ka, pat ja daži no valsts tiesas norādītajiem faktoriem netiek kritizēti *per se*, šie faktori kopumā, kā arī papildus apstākļiem, kas tos skar, varētu šķist problemātiski [140].

3) Analīze

i) Konstitucionālās tiesas sastāvs un statuss

215. Attiecībā uz pirmo iesniedzējtiesas izvirzīto problēmu kopumu saistībā ar Konstitucionālās tiesas sastāvu un statusu, manuprāt, nešķiet, ka Konstitucionālās tiesas iecelšanas metode pati par sevi būtu problemātiska. Politisko iestāžu dalība tādas struktūras kā Konstitucionālā tiesa iecelšanā to tāpēc *per se* nepārveido par politisku struktūru, kas ir izpildvaras pārziņā vai pakļauta tai. Svarīgi ir tas, lai konstitucionālie tiesneši pēc iecelšanas būtu brīvi no ietekmes vai spiediena savā darbībā [141].

216. No struktūras un organizācijas viedokļa konstitucionālās tiesas patiešām atšķiras no pārējām tiesām. Šajā dimensijā un tādā mērā konstitucionālās tiesas, it īpaši tajās sistēmās, kur tās veic specializētu, koncentrētu konstitucionālo izvērtēšanu, patiešām nav tādas kā visas citas parastās tiesas valsts sistēmā [142]. Tomēr, pat ja reizēm varētu rasties taksonomiskas šaubas par to, kuram valdības atzaram tās tieši pieder, tas nenozīmē, ka tādējādi šādas tiesas vairs nav jurisdikcijas [143]. Šīs definīcijas izpratnē ir svarīgi, ka šādām tiesām tiek piešķirti nepieciešamie objektivitātes un neatkarības atribūti, nosakot konstitucionālo tiesnešu statusu un juridiskās garantijas viņu neatkarībai, atrodoties amatā.

217. Tas arī sniedz atbildi uz iecelšanas jautājumu. Tas, kurš faktiski ieceļ amatā, nav izšķiroši [144], bet tas ir daļēji svarīgi, jo īpaši saistībā ar tiesnešu atlases procesu. Svarīgas ir neatkarības garantijas, veicot amata pienākumus, iespējamā apvienojumā ar faktisko rīcību. Jāpiebilst, ka tieši citu valdības atzaru iesaistīšanās tiesnešu iecelšanā varētu liecināt par patiesas varas dalīšanas gadījumu. Varas dalīšanu nevajadzētu jaukt ar pārlieku plašu tiesu neatkarības redzējumu, kas faktiski nozīmē tiesas nošķirtību un izolētību.

218. Šo lietu kontekstā jāatzīmē, ka neatkarības prasība ir daļa no Konstitucionālās tiesas tiesnešu konstitucionālā statusa saskaņā ar Rumānijas Konstitūcijas 145. pantu. Saskaņā ar Rumānijas Konstitūcijas 142. panta 2. punktu konstitucionālo tiesnešu deviņu gadu pilnvaras nav atjaunojamas. Šajā periodā tie saskaņā ar Rumānijas Konstitūcijas 145. pantu nav atceļami no amata. Viņu izvirzīšanas nosacījumi, kas ietver izcilu juridisko kvalifikāciju, augstu profesionālās kompetences līmeni un vismaz 18 gadu pieredzi juridiskajā darbā vai augstākajā juridiskajā

139 Spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 56. punkts).

140 Šajā sakarā skat. spriedumus, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 142. punkts), un 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 57. punkts).

141 Šajā sakarā skat. spriedumu, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 133. punkts un tajā minētā judikatūra).

142 Par šīm debatēm skat., piemēram, Grimm, D., "Constitutions, Constitutional Courts and Constitutional Interpretation at the Interface of Law and Politics", *EMERJ*, 21.(3) sēj., 2019, 55.–71. lpp.; Ginsburg, T., un Garoupa, N., "Building Reputation in Constitutional Courts: Political and Judicial Audiences", *Arizona Journal of International and Comparative Law*, 28. sēj., 2011, 539.–568. lpp.

143 Skat. šīs debates salīdzinošā perspektīvā, ko veicina Francijas Konstitucionālās padomes īpašais raksturs, Favoreu, L., un Mastor, W., *Les cours constitutionnelles*, 2. izdevums, *Dalloz*, Parīze, 2016, 22. un turpmākās lpp.

144 Pretējā gadījumā – vai fakts, ka būtiskā skaitā dalībvalstu tiesnešus ieceļ valsts vai valdības vadītājs, proti, izpildvara, nozīmētu arī to, ka tie visi *eo ipso* nav neatkarīgi?

izglītībā, ir noteikti Rumānijas Konstitūcijas 143. pantā. Turklāt, kā atzīmē Komisija, Rumānijas Konstitūcijas 144. pants arī paredz konstitucionālo tiesnešu nesaderības režīmu, kura mērķis ir nosargāt viņu neatkarību.

219. Turklāt konstitucionālās tiesas kopumā [145], it īpaši Rumānijas Konstitucionālo tiesu [146], Tiesa arī ir uzskatījusi par atbilstošiem sarunu partneriem LESD 267. pantā noteiktās prejudiciālās nolēmuma procedūras ietvaros, kas vismaz zināmā mērā prasa viņu neatkarību, lai ievērotu "tiesas" pastāvēšanas definīciju saskaņā ar LESD 267. pantu [147].

ii) Konstitucionālās tiesas kompetence un prakse

220. Līdzīgi – iesniedzējtiesas norādītās problēmas attiecībā uz *Konstitucionālās tiesas kompetenci* konstatēt konstitucionāla rakstura juridisku kolīziju starp konstitucionālajām pilnvarām attiecas uz konkrētās dalībvalsts institucionālās un procesuālās autonomijas jomu.

221. Nav iepriekš pieņemta tādu kompetenču kataloga, kuras konstitucionālajām tiesām būtu vai nebūtu jāpiešķir, lai tās atbilstu ES tiesu neatkarības principam. Savā ziņā konstitucionālo tiesu funkcijām ir raksturīgi tas, ka to pilnvarām būs (tieša vai netieša) ietekme uz parasto tiesu pieņemtajiem nolēmumiem [148].

222. Var tikai piebilst, ka, vismaz cik man zināms, neviena no konstitucionālajām tiesām Eiropā nekad nav spējusi atrast precīzu formulu, lai atšķirtu to, kas ir "konstitucionāli" nozīmīgs un kas ir "tikai" vai "vienkārša" likumība. Šādas skaidras atšķirības neesamība pagātnē ir izraisījusi daudzus konfliktus starp valstu augstākajām (parastajām) tiesām un valstu konstitucionālajām tiesām, jo īpaši sistēmās, kurās izmanto konkrētu (vai atsevišķu) konstitucionalitātes pārbaudi, pamatojoties uz atsevišķu konstitucionālo sūdzību [149].

iii) Res judicata princips

223. Visbeidzot jāatzīmē, ka šīs ietekmes specifika un konstitucionālo tiesu nolēmumu praktiskās sekas arī ir daļa no elementiem, kas jānosaka valsts tiesību sistēmās, tostarp *res judicata* un juridiskās noteiktības principu aizsardzība.

[145] Starp daudzajām lietām, uz kurām līdz šim ir atsaukušās valstu konstitucionālās tiesas, skat., piemēram, spriedumus, 2011. gada 1. marts, *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (C-236/09, EU:C:2011:100); 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107); 2013. gada 30. maijs, F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358), un 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400).

[146] Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Adeneler* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385).

[147] Skat., piemēram, spriedumu, 2006. gada 19. septembris, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, 49.–53. punkts), vai nesenākus spriedumus, 2020. gada 21. janvāris, *Banco de Santander* (C-274/14, EU:C:2020:17, 55. un turpmākie punkti); 2020. gada 9. jūlijs, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 45. un turpmākie punkti), un 2020. gada 16. jūlijs, *Governo della Repubblica italiana* (Itālijas miertiesu statuss) (C-658/18, EU:C:2020:572, 42. un turpmākie punkti).

[148] Salīdzinošam pārskatam skat., piemēram, Cremer, H.-J., "Die Wirkungen verfassungsrechtlicher Entscheidungen: Ein Vergleich zwischen der Rechtslage in der Bundesrepublik Deutschland und der Rechtslage in den Staaten Mittel- und Osteuropas", no: Frowein, J. A., Marauhn, T., (red.), *Grundfragen der Verfassungsgerichtsbarkeit in Mittel- und Osteuropa*, Springer, Berlīne, 1998, 237. lpp., vai dažādie raksti, kas ietverti Luchterhandt, O. u.c. (red.), *Verfassungsgerichtsbarkeit in Mittel- und Osteuropa*, Nomos, Bādenbādene, 2007.

[149] Salīdzinošai diskusijai ar Vācijas, Spānijas, Čehijas, Slovākijas vai Slovēnijas piemēriem skat. sējumu, ko rediģējusi *Ústavní soud* (Konstitucionālā tiesa, Čehijas Republika), ar nosaukumu *The Limits of the Constitutional Review of the Ordinary Courts' Decisions in the Proceedings on the Constitutional Complaint*, Linde, Prāga, 2005. Attiecībā uz pārmetumu par konstitucionālās kontroles "pārsniegšanu" skat., piemēram, Bundesministerium der Justiz, *Entlastung des Bundesverfassungsgerichts: Bericht der Kommission*, Moser, Bonna, 1998, 62.–66. lpp.

224. Īpašajā ES tiesību sistēmā Tiesa atkārtoti ir norādījusi uz abu principu nozīmi [150]. Tas nozīmē, ka attiecībā uz prasībām, kas izriet no ES tiesību aktiem, neskaitot dažus ārkārtas scenārijus [151], Tiesa nekad nav prasījusi vispārīgi atcelt galīgo lēmumu *res judicata* spēku. Tomēr tajā pašā laikā Tiesa nav apstrīdējusi ārkārtas tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kuri, ievērojot līdzsvaru un valsts likumdevēja īpašo procesuālo izvēli, paredzēti galīgo lēmumu pārskatīšanai Rumānijā, kas ir pretrunā ES tiesību aktiem [152]. Tam vēl jo vairāk jāattiecas uz valsts konstitucionālā lēmuma sekām un ietekmi.

iv) Atruna

225. Kā paskaidroju savos *AFJR* secinājumos, Tiesas veiktā novērtējuma būtību attiecībā uz tiesas neatkarību un objektivitāti strukturālu lietu ietvaros, kuru rezultātā tiek pārskatīti atsevišķi valsts institucionāli vai procesuāli risinājumi ar ES tiesību aktu prasībām, var analizēt trīs līmeņos: "tikai dokumenta novērtējuma" analīze, "kombinēto dokumentu" vai "piemēroto dokumentu" analīze praksē un pašas prakses analīze, kas pilnīgi atšķiras no dokumentā minētās [153].

226. Attiecīgajās lietās "teorijas" vai "tikai dokumenta" novērtējums, šķiet, nerada šaubas par Konstitucionālās tiesas objektivitāti vai neatkarību.

227. Protams, nevar nepamanīt norādes uz iespējamiem riskiem un pat nejaušus mājienus, kas parādās šajā lietas materiālā, it īpaši, atsaucoties uz konkrēto Lēmumu Nr. 685/2018, iesaistītajiem dalībniekiem un viņu iespējamajiem motīviem [154].

228. Tomēr tas gadījums ļoti atšķirtos no tā, kas jāizskata Tiesai [155]. Diemžēl patlaban Eiropas Savienībā ir iedomājams, ka varētu būt manipulācijas vai tiešas ļaunprātīgas izmantošanas gadījumi ar konkrētu konstitucionālu procedūru, kuru, lai arī to regulē šķietami neitrāli noteikumi, varētu izmantot konkrētas personas vai grupas labā vai interesēs. Vēl ekstrēmāks scenārijs varētu būt tāds, ka neveiksmīga ir nevis tikai viena vai pat vairākas atsevišķas institucionālas darbības, bet visa tiesu iestāde. Šādā gadījumā iestādes neatkarības un objektivitātes strukturālās pamatgarantijas vairs netiktu nodrošinātas, jo, piemēram, ar iecelšanas sistēmu visa iestāde tiek politiski pakļauta vai skaidri materializējas vispārējās struktūras apdraudējums attiecībā uz varas dalīšanas principa ievērošanu [156].

229. Tomēr, pilnībā piekrītot Komisiju šajā jautājumā, apskatāmajās lietās nav atklāti elementi, kas varētu likt apšaubīt Konstitucionālās tiesas neatkarību vai objektivitāti. Iesniedzējtiesas norādītās problēmas drīzāk ir saistītas ar apsvērumiem, kas saistīti ar Konstitucionālās tiesas nolēmumā ietverto valsts tiesību interpretāciju un to sekām iesniedzējtiesas praksei, kam minētā tiesa vienkārši nepiekrīt.

150 Nesenākam piemēram skat. spriedumu, 2020. gada 2. aprīlis, *CRPNPAC* un *Vueling Airlines* (C-370/17 un C-37/18, EU:C:2020:260, 88. punkts un tajā minētā judikatūra).

151 Izklāstīts un nesen apspriests manos secinājumos lietā *Călin* (C-676/17, EU:C:2019:94, 80. un turpmākie punkti).

152 Spriedums, 2019. gada 11. septembris, *Călin* (C-676/17, EU:C:2019:700, 57. punkts).

153 Minēto secinājumu 240.–243. punkts.

154 Skat. iepriekš šo secinājumu 204. punktu.

155 Saistībā ar dažādajiem argumentiem, kas iesniegti Tiesā, sīkāk skat. manu *AFJR* secinājumu 235.–248. punktu.

156 Šādas situācijas piemēru skat. spriedumā, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 142.–152. punkts).

v) Starpsecinājums

230. Rezultātā uz pirmo jautājumu lietā C-357/19, ciktāl tas attiecas uz tiesu neatkarības principu, kā arī uz jautājumu lietā C-547/19 ir jāatbild tādā nozīmē, ka ES tiesu neatkarības princips, kas nostiprināts Hartas 47. panta otrajā daļā un LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā, neliedz valsts konstitucionālajai tiesai pieņemt lēmumu, ar kuru, īstenojot savu konstitucionālo kompetenci, lemj par valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāva likumību, pat ja tā rezultātā tiek atļauta ārkārtas prasību celšana par galīgajiem spriedumiem.

5. Prioritātes princips

231. Ar trešo jautājumu lietā C-357/19 iesniedzējtiesa vaicā, vai ES tiesību prioritātes princips ļauj valsts tiesai nepiemērot konstitucionālās tiesas lēmumu, kas pieņemts lietā par konstitucionālu strīdu un kas ir saistošs saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

232. Es jau sniedzu atbildi uz šo jautājumu, ņemot vērā īpašos pienākumus, kas izriet no LESD 325. panta, un pamattiesību aizsardzību. Ņemot vērā atbildi, kuru iesaku Tiesai sniegt, atbildot uz pirmo un otro jautājumu lietā C-357/19, atbilde uz trešo jautājumu nav vajadzīga.

233. Tomēr uzskatu, ka ir lietderīgi pievienot vairākas nobeiguma piezīmes par prioritātes principu un valstu tiesu pienākumu ievērot konstitucionālās tiesas nolēmumus. Tas vajadzīgs, ne tikai ņemot vērā iespēju, ka Tiesa var nepiekrist manām ierosinātajām atbildēm uz pirmo un otro jautājumu lietā C-357/19, bet arī tāpēc, ka aiz šī vispārīgā jautājuma slēpjas vēl viens svarīgs jautājums: kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, šķiet, ka trešo jautājumu rosina fakts, ka saskaņā ar Likuma Nr. 303/2004 99. panta ș) punktu, ja Konstitucionālās tiesas nolēmumu neievēro tiesnesis, valsts tiesību aktos par to ir paredzēts disciplinārsods [157].

234. Zināmā mērā pastāvīgā Tiesas judikatūra jau sniedz atbildes uz šo iesniedzējtiesas izvirzīto jautājumu.

235. No vienas puses, ir iedibināta judikatūra par ES tiesību aktu prioritāti un to ietekmi uz valstu tiesu iestādēm un procedūrām. Pirmkārt, valsts tiesām, kam ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, ir pienākums nodrošināt šo normu pilnīgu iedarbību, pēc savas iniciatīvas vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru tām pretrunā esošu valsts tiesību normu, nelūdzot vai negaidot, lai šī valsts tiesību norma vispirms tiktu atcelta likumdošanas kārtībā vai ar kādu citu konstitūcijā paredzētu metodi [158]. Otrkārt, normas vai prakse, kuras varētu mazināt ES tiesību efektivitāti, ja valsts tiesai, kuras kompetencē ir piemērot šīs tiesības, tiktu liegtas pilnvaras šajā piemērošanas brīdī darīt visu nepieciešamo, lai netiktu piemērotas tādas valsts tiesību normas, kuras varētu radīt šķēršļus tieši piemērojamo ES normu pilnīgai spēkā esamībai un īstenošanai, nav saderīgas ar prasībām, kuras veido ES tiesību aktu būtību [159]. Treškārt, šie apsvērumi attiecas uz visu līmeņu valsts noteikumiem, ieskaitot konstitucionāla rakstura noteikumus [160].

[157] Skat. iepriekš šo secinājumu 7. punktu. Apskatāmās lietas kontekstā šīs tiesību normas izmantošana joprojām ir saglabāta iespēju robežās, ar nosacījumu, ka Tiesai būtu jāpieņem noteikta ES tiesību interpretācija un iesniedzējtiesai vēlāk tā jāpiemēro valsts līmenī, tādējādi, iespējams, pārkāpjot valsts konstitucionālās tiesas lēmumu. Tomēr tā pati tiesību norma jau ir piemērota citās paralēlās lietās Tiesā: skat. manus šodien sniegtos secinājumus lietā C-379/19, *DNA- Serviciul Territorial Oradea*, kurā šķiet, ka ir sākta disciplinārlietas izmeklēšana pret iesniedzējtiesas tiesnesi, jo, atsaucoties uz Tiesu, viņš nepiekrita Konstitucionālās tiesas lēmumam.

[158] Nesenam piemēram skat. spriedumu, 2018. gada 4. decembris, Tieslietu un līdztiesības ministrs un *Garda Síochána* komisārs (C-378/17, EU:C:2018:979, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

[159] Nesenam piemēram skat. spriedumu, 2018. gada 4. decembris, Tieslietu un līdztiesības ministrs un *Garda Síochána* komisārs (C-378/17, EU:C:2018:979, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

[160] Šajā sakarā skat. spriedumu, 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

236. Tāpēc – principā un, protams, pieņemot, ka starp izskatāmajā lietā aplūkojamo konstitucionālo lēmumu un ES tiesību aktiem faktiski pastāv materiāla nesaderība, kas, manuprāt, ir *quid non*, – prioritātes princips ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir atļauts nepildīt valsts konstitucionālās tiesas lēmumu gadījumā, ja iesniedzējtiesa to atzītu par vienīgo iespējamo veidu, kā izpildīt pienākumus, kas izriet no tieši spēkā esošajām ES tiesību normām.

237. No otras puses, ciktāl tas attiecas uz prejudiciālā nolēmuma procedūru un tās iespējamo ietekmi uz valsts tiesu hierarhiju un pienākumu ievērot augstākas tiesas juridisko atzinumu, kopš Tiesas sprieduma lietā *Rheinmühlen I*[161] turpmākā judikatūra ir bijusi ļoti skaidra. Būtu jāpiemin un jāuzsver trīs svarīgi punkti, kas izriet no minētās judikatūras un kas ir piemērojami arī konstitucionālo tiesu nolēmumiem[162].

238. Pirmkārt, ja valsts tiesa uzskata, ka augstākas tiesas nolēmums varētu likt tai pieņemt spriedumu, kas ir pretrunā ES tiesību aktiem, valsts noteikumi, saskaņā ar kuriem zemākas instances tiesām ir saistoši augstākas tiesas nolēmumi, nevar atņemt rīcības brīvību lūgt Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu. Otrkārt, valsts tiesai, kas ir izmantojusi ar LESD 267. pantu tai piešķirto rīcības brīvību, ir saistoša Tiesas sniegtā interpretācija, un tai vajadzības gadījumā ir jāņem vērā augstākās tiesas nolēmumi[163]. Treškārt, šie apsvērumi, manuprāt, būtu jāpiemēro arī gadījumā, ja zemākas instances tiesa augstākas tiesas nolēmumu atzīst par nesaderīgu ar ES tiesību aktiem, neiesniedzot Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Patiesi, judikatūrā ir uzstāts, ka *iespēju* zemākas instances tiesām vajadzības gadījumā lūgt prejudiciālu nolēmumu, nepiemērojot augstākas tiesas norādījumus, kas izrādās pretrunā ES tiesību aktiem, nevar pārvērst par *pienākumu* iesniegt šādu lūgumu[164].

239. Tādējādi ES tiesību akti patiešām ļauj valsts tiesnesim neievērot (citādi saistošu) augstākas tiesas juridisko atzinumu, ja viņš uzskata, ka attiecīgā juridiskā interpretācija ir pretrunā ES tiesībām. Ir pilnīgi loģiski, ka no ES tiesību viedokļa tas pats ir jāpiemēro arī jebkurām iespējamām (vēlākām) valsts sankcijām par šādu rīcību: ja šī rīcība no ES tiesību viedokļa ir pareiza, tad nekādas sankcijas par to nav atļautas.

240. Tomēr pastāv viens diezgan būtisks "bet". Manuprāt, ES tiesības valsts tiesnesim paredz ierobežotu "atļauju nepiekrist", bet ne universālu "atļauju neņemt vērā". Ņemot vērā ES tiesiskās kārtības struktūru, kurā Tiesa ir galīgais ES tiesību interpretētājs, iepriekš citētajai Tiesas judikatūrai ir viens mērķis: saglabāt dalībvalstu zemākas instances tiesu piekļuvi Tiesai. Jo īpaši dalībvalstu augstākajām tiesām nedrīkst ļaut novērst to oficiālo pilnvaru rupju izmantošanu vietējā sistēmā, lai to jurisdikcijā esošās tiesas varētu iesniegt lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā.

241. Šis mērķis tomēr arī nosaka ierobežojumus attiecībā uz to, cik tālu šī ES tiesībās noteiktā atļauja ir paplašināta. Patiešām, ja kāds pilnībā izmantotu bieži abstraktos un tādējādi diezgan plašos Tiesas priekšlikumus, tad nevarētu nepievienoties aicinājumiem atkārtoti izskatīt *Rheinmühlen* judikatūru, protams, vēl 2010. gadā[165]. Skatoties abstrakti, institucionālā izteiksmē varētu teikt, ka minētā judikatūra balstās uz vairākiem nepamatotiem un neizteiktiem

[161] Spriedums, 1974. gada 16. janvāris, *Rheinmühlen-Düsseldorf* (166/73, EU:C:1974:3).

[162] Spriedums, 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 70. punkts).

[163] Šajā sakarā skat. spriedumus, 2010. gada 5. oktobris, *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 27., 28. un 30. punkts), un 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c. (C-416/10, EU:C:2013:8, 68.–69. punkts).

[164] Spriedumi, 2010. gada 19. janvāris, *Kücükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21, 53.–55. punkts); 2010. gada 5. oktobris, *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 28. punkts), un rīkojums, 2020. gada 3. septembris, *Vikingo Fővállalkozó* (C-610/19, EU:C:2020:673, 75. punkts).

[165] Skat., piemēram, ģenerāladvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:336, 23.–39. punkts).

pieņēmumiem, tostarp uz to, ka valstu augstākās tiesas vēlas novērst savā jurisdikcijā esošo zemāko instanču tiesu vēlmi iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Par laimi līdz šim [166] tas nav bijis pamatots pieņēmums.

242. Ņemot to vērā, es ieteiktu iepriekš citēto Tiesas judikatūru lasīt kā tādu, kas visiem valsts tiesu dalībniekiem, neatkarīgi no hierarhijas, ļauj racionāli diskutēt par ES tiesību pareizu interpretāciju. Tomēr tas noteikti nav jāsaprot kā neierobežots, universāls trumpis, kura izmantošana tiesnesi neatkarīgi no apstākļiem pasargās no jebkādiem normāliem noteikumiem attiecībā uz tiesvedības procedūrām, hierarhiju un disciplīnu valsts līmenī.

243. Papildus šai vispārējai kvalifikācijai es nedomāju, ka ir iespējams piedāvāt vēl kādu norādījumu par neskaitāmajiem mainīgajiem scenārijiem, kas var rasties realitātē. Visās šādās lietās secinājums tomēr ir pienācīgi *pamatot* visus ar ES tiesībām saistītos elementus un apsvērumus, kas tiek aplūkoti katrā atsevišķā gadījumā. Šis patiesi transversālais pienākums [167] jau pašlaik var daļēji norobežot to, kādi no ES tiesībām iegūtie argumenti tiek atstāti racionālā juridiskā diskursa jomā. Jebkurā gadījumā pamatnoteikums ir tāds, ka *vienmēr ir jābūt iespējamām* (zemākas instances) tiesas pienācīgi pamatotām iebildēm, it īpaši, ja jautājums tiek risināts pirmo reizi, kas, iespējams, var izraisīt lūgumu Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu.

244. Kā Tiesa nesen ir apstiprinājusi, tas viss nepieļauj valsts tiesību normas, kas pakļauj valsts tiesnešus disciplinārlietām tikai *tāpēc*, ka viņi ir iesnieguši Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu [168], var piebilst – *neatkarīgi* no šā lūguma iznākuma Tiesā. Tas nozīmē, ka tikai iespēja vien tikt pakļautam disciplinārlietai šāda lūguma iesniegšanas dēļ (vai lēmums uzturēt šo lūgumu pēc tā iesniegšanas), iespējams, grauj attiecīgo valsts tiesnešu efektīvu rīcības brīvību un valsts tiesu funkcijas saistībā ar LESD 267. pantu [169]. Turklāt tas, ka persona netiek pakļauta disciplinārlietai vai citiem pasākumiem, ja tā ir izmantojusi šādu rīcības brīvību, lai iesniegtu jautājumu Tiesā, ir arī garantija, kas ir būtiska tiesas neatkarībai [170].

245. Rezumējot – Savienībā, kuras pamatā ir tiesiskums, tiesnesi nevar sodīt par to, ka viņš likumīgi izmanto tiesības, kuras jebkurai tiesai ir dotas, lai vērstos Tiesā saskaņā ar LESD 267. pantu.

V. Secinājumi

246. Ierosinu Tiesai uz *Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie* (Augstā kasācijas tiesa, Rumānija) iesniegto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi.

– Uz otro jautājumu lietā C-357/19 ir jāatbild tādējādi, ka situācijā, kas parasti ietilpst ES tiesību piemērošanas jomā, bet nav tajā pilnībā noteikta, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrā daļa neliedz valsts konstitucionālajai tiesai, piemērojot patiesu un pamatotu

166 Jāatzīst, ka pašreizējā kontekstā dažās dalībvalstīs *Rheinmühlen* judikatūrai var rasties jauna elpa un cits strukturāls iemesls: tiesu disidentu aizsardzība.

167 Tas izriet jau no Hartas 47. panta, ņemot vērā ECPAK 6. panta 1. punktu. Skat. arī, piemēram, spriedumu, 2012. gada 6. septembris, *Trade Agency* (C-619/10, EU:C:2012:531, 53. un turpmākie punkti).

168 Skat. spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 58. punkts).

169 Šajā sakarā skat. spriedumu, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 57. –58. punkts).

170 Spriedums, 2020. gada 26. marts, *Miasto Łowicz* un *Prokurator Generalny* (C-558/18 un C-563/18, EU:C:2020:234, 59. punkts). Šajā sakarā skat. arī spriedumu, 2016. gada 5. jūlijs, *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, 25. punkts), un rīkojumu, 2019. gada 12. februāris, RH (C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, 47. punkts).

valsts konstitucionālo tiesību aizsardzības standartu un balstoties uz piemērojamo valsts tiesību normu interpretāciju, atzīt, ka valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvi nav izveidoti saskaņā ar tiesību aktiem.

– Uz pirmo jautājumu lietā C-357/19, kā arī uz jautājumu lietā C-547/19, ir jāatbild šādi:

  – LESD 325. panta 1. punkts, kā arī Konvencijas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K3. pantu, par Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzību 1. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts un 2. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie neliedz ar valsts konstitucionālās tiesas lēmumu pasludināt par nelikumīgu valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvu, pamatojoties uz to, ka ir pārkāptas tiesības uz objektīvu tiesu, radot apstākļus, kādos ir atļauta ārkārtas prasību celšana par galīgajiem spriedumiem.

  – Hartas 47. panta otrajā daļā un LES 19. panta 1. punkta otrajā daļā nostiprinātais ES tiesu neatkarības princips neliedz valsts konstitucionālajai tiesai pieņemt lēmumu, ar kuru, īstenojot savu konstitucionālo kompetenci, lemj par valsts augstākās tiesas iztiesāšanas sastāvu likumību, pat ja tā rezultātā tiek atļauta ārkārtas prasību celšana par galīgajiem spriedumiem.

– Ņemot vērā atbildes uz pirmo un otro jautājumu lietā C-357/19, uz trešo jautājumu šajā lietā atbildēt nav vajadzības.